

IGEHIRDETŐ

EGYHÁZI BESZÉDEK GYŰJTEMÉNYE

Kiadják

Révész János

ev. lelkész

Soltész Elemér

ref. lelkész

szerkesztők

Megjelenik havonként

Tartalom

Könyves Tóth Kálmán debreczeni ref. lelkész: Lerombolt erődök (Bűnbánati, háboru idején). — Dr. *Deák* János eperjesi ev. theol. professor: Nyugodtak lehetünk, ha Istenben hiszünk (Háboru idején). — *Kiss* Albert ároktői ref. lelkész: Hitünk értéke a háborúságokban (Háborus időben). — *Takács* Sándor mándi ref. lelkész: Az Ur közel (Adventi, háboru idején). — *Görög Ernő* tési ev. lelkész: A megváltás vallása (Adventi). — *Erdélyi* Imre ramocsaházi ref. lelkész: Válság idején (Adventi, háborus időben). — *Lukácsy* Imre dunavecsei ref. lelkész: Imé, hamar eljövök (Adventi, háborus időben). — *Smid* István rozsnói ev. lelkész: Az Ur karácsoni üzenete a küzdő magyarsághoz. — *Takács* Sándor mándi ref. lelkész: Karácsonéj. — *Beyer* Fülöp marosvásárhelyi ev. lelkész: Az Ige testté lett (Karácson másodnapján). — Dr. *Tóth* Lajos süllemedi ref. lelkész: . . . És egy kis gyermek őrzi azokat (Karácsoni). — *Révész* János nagybányai ev. lelkész: Velünk az Isten! (Ó-év esti)

Kiadóhivatal
Nagybánya
Hid-utca 19. sz.

Nánásy István
nyomása
Nagybánya

Égész évre 12 K
Félévre . . . 6 K
Negyedévre 3 K

Előfizetőinkhez. A januáriusi füzetben ujévi és vasárnapi (alkalmi) beszédeket hozunk. T. munkatársainkat kérjük, hogy ide szánt dolgozataikat *dec. 10-ig* szíveskedjenek hozzánk juttatni.

Az IGEHIRDETŐ 1914. évi czimlapját és tartalomjegyzékét mellékeljük.

Ez évfolyamban 22 ref. és 11 ev. lelkésztől összesen 100 vasárnapi, ünnepi és alkalmi beszédet adtunk. Ebből 63 ref. 37 ev. lelkész műve; 72 eredeti, 28 fordítás vagy átdolgozás és pedig 24 német, 2 francia, 2 hollandus eredetiből. E szerint a folyó évben 9 beszéddel adtunk többet, mint tavaly, holott a tavalyi évfolyam is terjedelmesebb volt bármelyik előzőnél.

Az IGEHIRDETŐ kilencz évi statisztikájából ime néhány adat. Kiadtunk a kilencz évfolyamban összesen 797 beszédet, több imádságot és kisebb mellékletet, meg 11 külön füzetet. A beszédekből 523 eredeti, 274 fordítás vagy átdolgozás és pedig 182 német, 39 francia, 35 angol, 9 norvég, 6 dán, 2 hollandus, 1 cseh eredetiből. 462 beszéd ref. lelkész műve, 335 ev. lelkészé. Írói tiszteletdíj fejében 8140 K-t fizettünk ki kilencz év alatt 103 munkatársunknak, kik között 65 ref. 38 ev. lelkész, illetőleg lelkészjellegű professzor. (Folytathatnók így: 2 püspök, 9 esperes, 3 theol. prof. etc. ámdé tartunk tőle, hogy ez a részletezés már nagyon is élénken emlékeztetné a nyájas olvasót a mohácsi vész leírására.)

Munkatársaink, előfizetőink fogadják őszinte köszönetünket a szíves támogatásért. Magunkat és az IGEHIRDETŐ-t továbbra is nagybecsű jóindulatukba ajánljuk.

Mind a kilencz évfolyamhoz *Dávidházy* Kálmán könyvkötészetében (Debreczen, Fűvészkert-u. 9.) kapható izléses, egész vászon bekötési tábla, darabonkint bérmentes küldéssel 1:30 K-ért. *Dávidházy* a hozzá beküldött évfolyamokat egyenkint 2:50 K-ért köti be.

A hátralékok és a jövő évre szóló előfizetési díjak pontos beküldését kérjük.

Beyer Fülöp karácsoni beszéde textusához a következő megjegyzést fűzi: „A rendes bibliafordítás Ján. 1, 9-ben hibás. Az eredeti szöveg így szól: *En to fész to aléthinon ho fótizéi panta anthrópon, erkhomenon eisz ton koszmon; helyes fordításban: Az volt az igazi világosság, amely eljövén a világra, minden embert megvilágosít.* Az evangélista éppen azt akarja mondani, hogy nem Keresztelő János volt az igazi világosság, a testté lett Iógosz, mert nem világosította meg teljesen az embert. Ómaga is csak tapogatózott. Neki az volt a hivatása, hogy ráítaljon az igazi világosságra. Az igazi világosság az, amely valósággal megvilágosította az embert. Nevét nem mondja, de kiérezhető, hogy Jézusra gondolt. Károlí (illetőleg a revideáló) fordításában az a mondat: *amely megvilágosít minden embert*, közbeszúrt, jelentéktelen gondolattá törpül, noha az evangélista a kétszeres rámutatással (*to fész to aléthinon*) nyomatékosná teszi. E helyett előtérbe lép a praeexistencia gondolata, amelyből az evangélista ugyan kiindul és amelyhez a 10. versben visszatér, de amely ebben a mondatban nem nyer kifejezést. Grammatikailag azért is helytelen a rev. fordítás, mert *en . . . erk homénon* sokkal távolabb esik egymástól, semhogy egy kifejezésnek vegyük és nem plusquamperfectum. En ugyan a fordítást idézem, de csendeszen a helyes értelmet becsúsztatom. A fordítás kritizálását szöszékből helytelennek tartom, mert némelyek előtt ez a biblia tekintélyét alááshatná.“

Részünkről jelezzük, hogy t. munkatársunk fölfogását magunkévá tesszük; *éppen azért* beszéde 1. részének elejét, a helyesnek tartott fordítás beigtatásával, megfelelően átalakítottuk. A rev. fordítást a réginél általában sokkal jobbnak tartjuk; ami persze nem azt teszi, hogy az az újabb revízióknak nem akadna dolga. Utí figura docet.

Az IGEHIRDETŐ kiadóhivatalában kapható
Soltész János konfirmációi kátéja, magyar ref. növen-
dékek számára. :: **Negyedik kiadás** :: Ára 24 fillér.
Tíz példány rendelésénél egy példány 20 f.

Mint felindul a háborúval, holott K. T. tanja mi van s sors közeibe meghív, vajjon
nem behatol-e még tovább is, midtlen léme s látköri elvontató anyagok?

LEROMBOLT ERŐDÖK.

— Bűnbánati, háboru idején. —

2. Kor. 10.⁵.

Akadhat közületek, K. T! nem egy, kit a fölolvastott igék gondolkozóba ejtenek, mert sehogy sem tudják megérteni, mire czéloz a szeretet és békesség nagy apostola a hadakozással s a hatalmas erősségek lerombolásával. Hátha még tudjuk azt, hogy ezuttal tulajdon serege ellen emeli föl fegyverét s azok ellen intézi ostromát, kiket ő maga toborzott Jézus zászlaja alá! Azonban mindjárt tisztába jöhetünk hadizenetével, mihelyt látjuk az általa megkezdett háboru indító okát.

Becsúszott a villongás alattomos kigyója csakhamar a korinthusi gyülekezet kebelébe is, hogy ott elhintse a visszavonás átkos magvait. Ezt kellett onnan kivernie, még pedig nem olyan fegyverrel, minővel a világ hadvezérei igyekeznek harczképtelenné tenni az ellenség táborát. Fegyvere Istennek ígéje s éppen ezért nem test szerint hadakozik. Bátorságát tüzeli az a hit, hogy a seregeknek Ura áll az ő oldalán s az ő egyszülött Fiának ígéje elég hatalmas és erős fegyver. Dördülésére az ostromolt erőd romokban hever. Felövezve Krisztusa fegyverét ledöntheti ama nagy várakat is, melyeket a gonoszság zsarnoka emelt, hogy falán belől bizton szöhesse az igazság s szabadság eltiprására kieszelt nemtelen terveit.

Isten maga látja el törhetetlen fegyverzettel az ő szent Fia tudományának lelkes bajnokait. Gyöngéknek ítéli őket a világ, mert nem látja rajtok a lelki erő pánczélzatát, nem veszi észre az íge kétélű fegyverét, amely nem úgy sújt, nem úgy sebez, mint a kifent aczél. Ellenségének

szeme csak akkor nyílik föl, mikor előtte hódolni kénytelen. Lelki világunk harczmezején Góliát és Dávid viadala ismétlődik napjainkban is; de a diadal pálmáját mindig az nyeri el, ki az Ur nevében vette föl s vívta meg a nehéz csatát.

Rágalmazták az apostolt Korinthusban, kétségbevonván apostoli hivatását, hogy így megrendítsék a kicsiny gyülekezet fejlődését. Ezeknek izen háborut, ámde ugyanekkor olyan általános elvet állít föl, melyet minden gyülekezetnek, sőt minden egyes embernek vezérszabályul kellene elfogadnia. El kell ismerni Jézus tudományának hódító erejét s azt, hogy csak az lehet igazán szabad, ki őelőtte leteszi fegyverét. Vegyük eszünkbe azért, hogy *igazi szabadságunk abban áll, ha minden emberi okoskodást és magasztot lerontván, minden gondolatunkat, vagyis egész lényünket foglyul vesszük Jézusunkhoz, kit a mi Atyánk váltságunkért küldött el, hogy engedvén néki, bizonyos reménységgel várjuk országa eljöveteletét.*

Óhajtod, hogy fölébredvén szívedben a bűnbánatnak érzete, ennek folytán bocsánatban részesülj: óh, akkor fogadd el, hadd izenjen ma neked s mindnyájunknak háborut az apostol. Nem hallunk ugyan ágyudörgést, nem zúgnak körülünk gyilkos lövedékek, nem jajgatnak sebesült s haldokló hősök a véres harczmezőn; de azért ígéje szívünk mélyébe vág s mihelyt lerombolja az azt körülvevő erődöket s minket Krisztus foglyaivá dicsőít, ugyanakkor szét-töri a bűn bilincseit s szabadulást hirdet a bűn rabságában nyögőknek.

1.

Vitézkedése fegyvereivel először is amaz erősségek ellen intéz támadást, melyek mint megannyi kőfalak zárják el szívünket az isteni igazságok elől. Ilyen kőfal sok esetben az a kárhozatos vélemény, hogy az embernek nincsen is szüksége a vallásra, anélkül is könnyen boldogul, akárhol is megél. El-elhaladnak ez erőd lakói az Ur temploma előtt s noha annak ajtaja előttük is tárva-nyitva áll, rájok nézve mégis zárva van. Szerintük a torony csak arra való,

hogy az abban elhelyezett harangok hirdessék az időt s esetleg jelezzék a vést, avagy talán csakis arra jó, hogy a járókelők a toronyórához igazítsák zsebórájokat.

Ábrándozó rajongóknak tartják s kinevetik azokat, kiket a harangszó Isten házába hív, hogy hallgassák a hirdetett ígét s éneken és buzgó fohászban dicsőítsék Istenünk nagy nevét. Életcéljok csak ebben határozódik: Mit együnk, mit igyunk, miként ruházkodjunk? Rideg közönyösségük eme kőfalát ostromolja meg Istennek ígéje, mikor egy vagy más módon fölébresztvén az erőtlenség érzetét a fásult ember szívében, ugyanakkor megismerteti vele magasztos rendeltetését, mely nem ér véget ott, hol ravatalára a sír göröngye hull; sőt voltaképen azon túl terjed az a határ, hol kárhozat szakad arra, ki megtagadja Urát, Istenét s örök boldogság vár arra, ki hozzá mindig hű marad. Bizony, ha a közönyösség emez erődjét lerombolja Isten ígérének fegyvere, akkor még a kérkedő kétkedő is aggódva kérdezi: Atyámfiai, férfiak, mit cselekedjünk?

Durva kövekből összerakott erődben sánczolják el magukat azok is, akiket ilyesforma önámítás szédít el: Mi nagyon is jól ismerjük Istenünket! Hát hogy is ne ismernék, hiszen bálványaitat önmaguk faragják afelől álmódosva, hogy a bölcsesség forrásából ők merítik a legtisztább vizet. Állítják büszke önérzettel, nekik nincs szükségük arra, hogy a nagy Mesterhez iskolába járjanak, mert ők a bölcseknél is bölcsőbbek. Ekkor megdördül Istennek szívetrázó ígéje: Bizony mondom néktek, hogy ha olyanok nem lesztek, mint a gyermekek, semmiképen sem mehettek a mennyeknek országába! S e szózat hallatára bálványisteneik összeroppanván, a porba omlanak.

Orczapisulással kell bevallanunk, hogy társadalmunk minden rétegében találkozunk ilyen öntelt kevélyekkel, akik elfogultságból fölöslegesnek tartják Idvezítőnk közbenjárását, szükségtelennek az ő boldogító evangéliomát. Maguk tákolják össze azt a hitvány létrát, amiről azt hiszik, hogy arról egyenesen a mennyországba léphetnek be. Fegyverével ezek ellen hadakozik az apostol, eszökbe hozván: Senki sem mehet az Atyához, hanemha a Fiú által. Boldogok, ha ez összezuzott létráról lezuhanván, Krisztus keresztjéhez

támaszkodhatnak s elvetvén a kevélység gondolatait, magukat megalázzák s elestökből fölkelhetnek diadalmasan, mint Pál apostol egykor Damaskusban.

Látunk néha olyanokat is, kik a tudomány erőibe vonulván, elzárkóznak e mennyei világosság elől, azt az ürügyet hozva föl, hogy a mai modern műveltség a szent Írás avult törvényeit régen tulszárnyalta, eszméinket, gondolatainkat egészen más irányba tereli. Így aztán nem csoda, ha a folyvást változó emberi tudományt a változhatatlan isteni bölcsesség fölé helyezik s ingadozó talajra építkeznek. Azt a csillagászt, ki el akarná hitetni másokkal, hogy szobájába zárkózva eddig ismeretlen csillagot fedezett föl a távoli égboltozaton, bizonytal tébolyodottnak tartanók s ime azt a fennhéjázót, aki a kijelentett igazságokat akarja ledönteni, hogy azok helyébe újabbakat teremtsen, sokan mint lángeszü tudóst üdvözlik.

Éles elméjük furfangos találmányait izzé-porrá tördeli szét Istennek igéje, világosságra hozván, hogy Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Értesíti őket ugyanakkor afelől, hogy az, ki az evangéliomon valamit változtatni, vagy abból valamit kitörölni akar, szándékos hamisítást követ el. Ilyen hamisítvány Isten igéje gyanánt nem tekinthető. Háborúnál pusztítóbb veszedelmet zúdítana az emberiségre, ha az egyes gondolkozó fők elméletét vagy elveit fogadnók el vezértörvényekül. Lépten-nyomon örökös zavar ütné föl fejét, mert mindenki jobban akarná ismerni Istent, mint ahogyan velünk az ő szent Fia megismerteti. Az így keletkezhető zűrzavarban szüntelen összezördülnének egymással Babel tornyának építői. Kérjük azért a gondviselő Istent, szabadítsa ki ez erőből minden gyermekét, mert aki ottan bent reked, annak élete, üdve nem lehet bizton egyetlen perczre sem.

Sámsonnál erősebb bajnok sem védelmezheti meg az ilyen erődöket, mihelyt Istennek Lelke hadakozásra küldi ellenök az ő fegyveres vitézeit. Össze kell omlaniok, mint hajdan Józsué kürtjének riadó harsogására összeomlott Jerikó városa. Rommá kell lenniök még akkor is, ha e föld félelmes nagyságai fölkelvén szövetségre lépnek az ellen. Sokan ez erődök kőfalaira ilyesforma gondolatok

köveiből emelnek kimagasló bástyát: Én nem szorulok senkire, magam erejével vissza tudom véni a kísértéseknek táborát. Vallásom, fegyverem a mocsoktalan, hófehér becsület, ez nekem elég; lerovom tartozásomat mindenki iránt, nem vagyok adósa senkinek. Ennél többet nem követelhet tőlem senki sem. Megdördülvén Istennek ígéje, ezek a bástyák is porrá mállanak, mert hangzik e szózat: Ha mindezeket teljesítettük is, haszontalan szolgálak vagyunk, mert csak azt cselekedtük, amivel tartozánk. Ki önérdemében bizakodva jutalomra vár: nagyon könnyen elszámítja magát, mert mindez az élet könyvében nem íratik az ő javára. Adjuk föl hát, hagyjuk el hát az ilyen erődöket, mert falaikon belől nyugalmas tartózkodásunk nem lehet!

2.

Boldogságra, igazi szabadságra csak úgy számíthatunk, ha ez erődök lerombolása után minden gondolatunkat, vagyis egész lényünket foglyul ejtjük, hogy engedelmessédjék a Krisztusnak. Elménk valami kőfallal körülkerített városhoz hasonlítható, melynek lakói a mi gondolataink. Ha már most ezt az erődített várost meghódítja Urunk: ugyanakkor hatalmába ejti gondolatainkat, sőt ezeknek segédcapatait, szívünk érzelmeit, vagyis indulatainkat is s ime akkor az, ki még tegnap elkeseredetten s bizakodva harczolt ellene, most alázatosan könyörög: Jézus, Dávidnak fia, könyörülj rajtam!

Üldözte légyen bár eddig a királyt, most egyszerre csodásan átváltozik. Vastag kőfalak boltozatai zárták el előle eddig a tiszta kék eget; most immár tiszta előtte a szemhatár s habár fogoly, mégis szabadabban lélezkik. Abból a börtönszerű várból, hol fertőzött volt még a levegő is, penészes minden élelmiszer, aranykalászokkal gazdag vidékre rendeli őt a győzelmes király. Szívesen hajtja meg előtte térdeit, mert foglyainak hírdet szabadulást s előmozdítja azoknak javát, akik elfogadják törvényeit.

Nézzük csak, miként bántak el a meghódított nemzetekkel a hajdankor nagy fejedelmei, Assyria és Babylon hatalmas királyai. Ősi hazájoktól távoleső tartományokba

telepítették le őket, sőt magyar királyaink a meghódított néptörzseket kiváltságos jogokban részesítették. Mikor Megváltónk fogságába kerülnek a mi gondolataink, azokat eddigi tartózkodási helyökről szintén más területre viszi, más tartományban rendel azoknak lakozást. Elménk ama lakosait, kik eddig az elbizakodás kőfalain belül lázongottak ellene, virányos mezőségre vezet, hol aztán az új légkörben ők is új lényekké alakulnak át.

Önző gondolataink, lázongó indulataink Jézus fogságába kerülvén, az, aki eddig félreismerte őt, az, aki eddig sötétben tévelyegve járt, lát nagy világosságot. Fogolynak érezvén önmagát, önérdemével többé nem kérkedik, mindent királyától vár s egyedül őtől remél. Rendelje bárhová, odamegy, nem válogat az utak között s ha itt-ott akadályok kövei gördülnének útja elé, bátorsága, bizalma akkor se lankad el, tudván, hogy vész idején is örökdik fölötte a király, hogy megtarthassa országa új polgárát, hadserege új vitézét.

Kézenfogva jár vele mindenütt, mintha csak hozzá lenne lánczolva s ez a lelki bilincs hozzácsatolja még akaratát is. Akaratunknál alig-alig lehet egy-egy akaratosabb, követelőzőbb lakója elménknek. Azzal ámitjuk magunkat, hogy az teljesen független és szabad tehetsége lelkünknek. Kegyetlen zsarnokunk, ki folyvást arra tör, hogy rabszolgájává alázzon. Mihelyt azonban Jézus foglyaivá leszünk, ez is megadja magát s nincs másra akaratunk, csak arra, amit Isten törvénye tőlünk követel, így szólván nagy királyunkkal: Atyám, ne úgy legyen, amint mi akarjuk, hanem amint te akarod. Akaratunk így szentesül Isten akaratává, mert *az* voltaképen az igazi szabadság, ha Jézusunknak engedünk.

Erősebben fűzi akkor szívünkhöz Istennek ígéje az oly könnyen elszálló reménységet is. Ez a szárnyas tündérünk tülemel minket a ködös földi légkörön, föl, föl ama láthatatlan boldogabb világba. Mint Noé galambja tér vissza bárkánkba a vigasztalás olajágával csőrében. Örvendezünk akkor az ő szabadításán, sőt bánatunk is Isten szerint való bánattá dicsőül. Földi salak indulatainkhoz, vágyainkhoz nem tapad, mert magasztos eszmék lelkesí-

tenek s ha egyik-másik földi vádolásunk idején nem valósulna is, életre kelnek örök kikeletnek derüs hajnalán.

Törekednünk kell tehát arra is, hogy ne csak magasabb rendü, de kisebb jelentőségü gondolataink is szintén Jézus foglyaivá legyenek. Szent leczkénk is erre czéloz, mikor nemcsak néhány gondolatról emlékezik meg, de határozottan arra kötelez, hogy *minden* gondolatunkat foglyul ejtsük, hogy azok egytől-egyig a Krisztusnak engedelmeskedjenek.

Sántikálva, göröngyös utakon támolyog s könnyen elbukhatik, aki azt hiteti el magával, hogy Jézus beéri azzal, ha feleúton híven követjük őt s útunk másik felén, ellenségeivel szövetkezve, ellene harczolunk, vagy talán semlegesesen viseljük magunkat; mert aki mellette nincs, az ellene van. Változhatatlan hitvallás legyen életünk, vagyis elménknek minden gondolata, szívünknek minden dobbanása, ajakunknak minden elejtett szava, kezünknek minden munkája ezt a hitvallást pecsételje meg. Ugy éljünk, mintha mindig a nagy Király színe előtt állanánk, kinek minden tettünkért felelősséggel tartozunk.

Utasít e kötelességünk teljesítésére az apostol, mikor így tanít: Akár esztek, akár isztok, akármit cselekesztek, Isten dicsőségére műveljetez mindeneket. Vallásunkat tehát, akárhova sodorjon végzetünk, mindenhová magunkkal vigyük, mint a katona a maga fegyverét. Kereskedő vigye magával üzletébe, iparos a maga műhelyébe; ott legyen a földművessel kint a mezőn, ott lebegjen a bíró lelki szemei előtt, mikor ítél a király s törvény nevében. Ez a katonának legjobb védő paizsa ott a harczmezőn. Mindent, még legtítkosabb gondolatainkat is közöljük véle híven s igazán, akkor könnyörül azokon, akiket ingyen kegyelemből részesít öröksége javaiban.

Jézus zászlaja alá esküdvén, mint ellenségünket gyűlöljük a bünt s követjük az erényt. Alig-alig lehet szívünknek egy-egy aljasabb indulata, mint a gyűlölet; sőt a haragot is elítéli Mesterünk. Mihelyt azonban ezek is az ő fogságába kerülnek, még a gyűlölet és harag is magasztos erénnyé dicsőül, mert Krisztus tanítványa csak azt gyűlölheti, aminek az ő királya hadat üzent, ami ellen

háborút visel. Ha haragszik, szent haragja azok ellen gyúlad lángra, kik az ő templomát akarnák elpusztítani. Felővezve Isten Lelkének fegyverét, ezek ellen hadakozik hősi elszántsággal s ha porsátora összeroskadna is a nehéz küzdelem alatt, lát megnyilatkozott egeket, mint István vértanu. Hervadhatatlan koszoru ékesíti töviskoronázott homlokát s győzelméről hálaéneket zengenek késő unokák.

Tart e szent háború csaknem kétezer év óta már s megújult az napjainkban is. Cézárok hatalmas erődei s véres koronái szemünk láttára porba hullanak. Jogos önvédelmi hadjáratunk végeredménye fényes diadal leend; de hogy mikor jön el a teljes győzelem után az óhajtvá várt áldásos béke, ennek óráját halandó ember ki nem tűzheti, mert ez még az angyalok előtt is hét pecséttel lezárt titok. Hány drága élet esik még addig áldozatul, hány könnypatak ömlik a vértengerbe: ki tudná azt előre megmondani! De hiszen Krisztus is a véres Golgotán vívta ki számunkra az örök életet. E tekintetben a világ semmit sem változott. Minden magasztos eszme ára ezer meg ezer emberáldozat.

Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kisértetbe ne esetek! El kell jönnie a vértszomjazó háború után az áldott békességnek, mikor amannak réme nem fenyeget. Ha majd minden ember, minden embernek minden gondolata a Krisztusnak engedelmeskedik: akkor elnémúl a rémes csatazaj, mert a kardokból ekéket, a bilincsekből gépeket gyártanak, az ágyuból pedig Isten dicsőítésére hívó harangokat öntenek. Akkor a nemzetek a békesség angyalának szárnyai alatt hálásan ünneplik Isten országának közelgését s fejedelmünk asztalánál, mint testvérek fognak egymással kezet, hogy részesüljenek mindannyian irgalmának áldásaiban. Lábai elé helyezik bűneiket, hogy kegyelmet, szabadulást és életet őtőle nyerjenek.

Amen.

KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN.

NYUGODTAK LEHETÜNK, HA ISTENBEN HISZÜNK.

— Háboru idején. —

Ésa. 7, 1—9.

Szeretett testvéreim az Urban! Napról-napra jobban tapasztaljuk a háboru nagy, átalakító hatását, mert mindent a maga bűvkörébe von, a maga szolgálatába állít: szellemi, anyagi erőt, embert, állatot, gépet egyaránt: Mindent, de mindent abból a szempontból tanultunk már megvizsgálni, hogy milyen viszonyban is van a háboruval: a közlekedés, az egészségügy, a táplálkozás, a ruházat, a gyöngéd kezek munkája; mert minden, de minden a háboruval keres vagy keresett kapcsolatot. S szóljak-e a legnagyobbról? Keressük a kapcsolatot Isten és a háboru között is! Nem hiszem, hogy volna közöttünk olyan, akinek lelkén legalább egy pillanatban át ne suhant volna már a gondolat, az izgató, égető kérdés: Hogyan akarhatta Isten ezt a rettentő világ-háborút? Mit üzen általa? Mit akar vele elérni? Hová akarja általa vezetni az emberiséget és édes magyar hazánkat? Mert hogy valamit akar vele, az bizonyos.

Ez a kérdés a legnagyobb problémák közé tartozik, mert nemcsak azt jelenti: lesz-e mit ennünk, lesz-e mivel ruházkodnunk a háboru ideje alatt és a háboru után; de azt: van-e bizonyos menedékünk a háboru bárminemű fordulatai között, van-e bizonyos reménységünk a háboru után következő időre, bármint is végződjék az!?

Mit szól mindezekhez a biblia? A biblia és a háború! Sajátságos, ugy-e, maga a kérdés is? Mert a bibliát úgy ismertük eddig, mint a békesség könyvét; az Ur beszédét úgy hallgattuk, mint a béke evangéliomát s ime, most azt keressük benne is, ami háborúról szól, vagy ami a

háborúval hozható kapcsolatba. S ha azelőtt, nem is olyan régen, béke idején bizonyos közönyösséggel — hogy ne mondjam — kicsinyléssel olvastuk az olyan szentírási szakaszokat, melyekben Izráel népének hadakozásairól, küzdelmeiről, győzelmeiről vagy vereségeiről van szó: most közel férkőztek ezek a szívünkhöz, mert érezzük, hogy ebben a nagy válságban ezek is és talán legfőbbképen ezek beszélnek hozzánk Isten akaratáról és kegyelméről.

Istennek üzenetét hozza nekünk az a szakasz is, melyet az imént fölolvastam. Egyszerű történeti esemény, de az a lényeges benne, hogy az örökkévalóság fénysugarai világítják meg. Méltó azért, hogy foglalkozzunk vele ez Istennek szentelt órában s nézzük mire tanít minket, a késő XX. század gyermekeit?

735-öt írtak Krisztus előtt. Ez az esztendő olyan emlékezetes lett Juda országának történetében, mint aminők minden nép életében előfordulnak s amilyen lesz sok nép, sok nemzet történetében az 1914. esztendő. Hogy miért, erre a kérdésre a föl olvasott szent ígék adják meg egyszerű hangon s röviden a feleletet. Samária királya és Damaszkusz fejedelme, két tekintélyes ország uralkodója szövetkezett egymással a kisebb Juda ellen. A szövetkezés hatalmi érdekből fakadt, birtokszerzési vágyon alapult: magukhoz akarták csatolni Juda országát, mert ez, mint önálló állam, Dávid királyi házának uralkodása alatt bizony gyakran keresztezte a többi szomszéd ország terveit, számításait. Az említett szövetkezés nagy veszedelmet jelentett Judára nézve s érthető, hogy amikor a hír már azt hozta Jerusálembé, hogy az ellenséges hadak egyesültek egymással: *megindula a királyi ház szíve s népének szíve, amint megindulnak az erdő fái a szél miatt . . .* Nem csodálkozunk most ugy-e ezek fölött s megértjük még az aggodalmat, az ijedelmet is? Hiszen voltak már menekültek Jerusálemben, akik városok, falvak, pusztulását, földulását hirdették. Voltak, akik az ellenség kegyetlenkedéséről beszéltek szörnyű dolgokat. Voltak vészjósló álproféták, akik pusztulást láttak képzeletben mindenfelé. Nem csodálkozunk, ugy-e, hiszen mi is átélünk most hasonló izgalmakat, amikor ugyancsak gonosz terv, ellenünk való szövetkezés, édes hazánk területi

épsége ellen való orvtámadás vonatta ki hüvelyéből a mi kardunkat is. Megértjük az izgalmakat, az aggodalmakat, amikor a közelmúltban is egyik rémhír a másikat kergette s a kicsinyhitűek már végveszélyről beszéltek.

A veszély idején Jerusálemben csak egy ember állott szilárdan, egy ember volt rettenthetetlen: Ésaiás proféta. Előbb, a béke idején, népe szigorú birája, hibáinak föltárója, bűneinek kérlelhetetlen ostromozója; most, az orvtámadás, a veszély idején népe biztatója, megerősítője, a szabadulás hirdetője. Legelőször a királyt keresi föl, akit szintén magával ragadott az általános nyugtalanság és izgalom és így szólt hozzá: *Vigyázz és légy nyugodt; ne félj és meg ne lágyuljon szíved e két füstölgő üszökdarab miatt, Recinnek és Sziríanak és Remalja fiának felgerjedt haragja miatt!*

Ezekkel a szavakkal a proféta erősíteni, buzdítani akarta az ingatag, remegő királyt. A buzdítás és bátorítás eme szavai első hallásra talán kissé különösen hangzanak, de jól megértve valóban bátorító szavak. Mert nem a lenéző kicsinylés szavai ezek a proféta részéről, hanem a tényeket akarja ő helyesen megvilágítani és így mintegy föl akarja nyitni a remegők, a kételkedők, a mindenütt csak veszedelmet sejtők szemét. Nem akarja azt mondani korántsem, hogy nem kell készülni a haza védelmére, ha az veszélyben van; de azt, hogy a veszélyt nagyobbnak látni, mint amilyen: nagyon, de nagyon veszedelmes dolog. Mintha csak azt mondaná a proféta: ne rettegjétek, ne aggódjatok, nem ér titeket most semmi veszedelem! Amilyen bizonyos, hogy a tűzhelyen levő immár megszenesedett fadarabok hamarosan elhamvadnak, ép' oly hamar és bizonyosan vége szakad a szövetkezett királyok nagy erőfeszítésének is. Ép' ezért: ne meneküljétek, ne hagyjátok el városaitokat, ne hagyjátok el foglalkozásaitokat, de legyetek nyugodtak, ne féljétek! S ha veszély érne, nézzetek szembe ezer veszéllyel, teljes nyugalommal!

Nyugodtság, nyugalom! Nem erre van-e szükségünk minékünk is? Oh, ha ezt a fölemelő, erőtadó érzést bele tudnám lehelni, bele tudnám sugározni a háborgó, az ingadozó, a kételkedő, a remegő emberek lelkébe! Nyugodtság,

nyugalom! Óh, ha ezt beírhatnám minden szívbe, hogy azután ezt fejezné ki minden szemnek pillantása, minden kéznek szorítása, minden elröppenő szó! . . . Mert a nyugodtságban roppant nagy biztatás, igen nagy erő rejlik. Ez az erő meghatványozódik, mert a te lelkedből kisugárzik társad lelkébe s ott is folyton nő, nagyobbodik, elhat, eljut még a tábori tüzek mellé is. S ott a tábori tüzek mellett még nagyobbra nő ez a bizakodó öntudat: ime, otthon mindenki nyugodt, mert bizik mibennünk, mert Isten segítségével, a mi fegyvereink diadalában, a végső győzelemben nem kételkedik!

Ebben a szent nyugodtságban van a győzelem egyik záloga. Csüggedni, ingadozni békében is nagy hiba, mert erőfogyasztás. De csüggedni, kicsinyesen aggodalmaskodni ma: valóságos bűn! Ne aggódjatok a holnapról, mert elég minden napnak a maga terhe: Üdvöztőnk e mondása a mára is, sőt talán éppen leginkább a mára vonatkozik. Elvégezni a ma föladatát, nyugodtan nézni a holnap elé: ez az ereje az egyes embernek és a nemzetnek egyaránt!

Azért ez a szent nyugodtság, mely bátorságról, kötelességteljesítésről tanuskodik, ez legyen a mi időnk jellemzése; napjaink örökös figyelmeztetése pedig a proféta szava: *Vigyázz és légy nyugodt!* Izgulékonysággal, nyughatatlansággal, ijedelemmel úgy sem használ senki, csak árthat. Ha egyszer aztán — amitől Isten óvjon — tömegfélelem vesz erőt a lelkeken, kicsoda oszlathatja el az aggodalmat, a kishitű csüggedést!?

A profétát azonban nemcsak ez a körülmény indítja a buzdításra, a bátorításra. Más oka is van annak és ez a lényegesebb, mert ebben egy kis szemrehányás, gyöngédvád is rejlik nemcsak Jerusálem lakosainak, de a mi számunkra is. Remegésüket, ingadozásukat, ijedőségüket a proféta Isten ellen való bizalmatlanságnak, hitetlenségnek tartja. Ezért mondja nekik is, nekünk is: *Ha nem hisztek, bizony meg nem maradtok!* Ami nem kevesebbet jelent, mint azt, hogy életben maradás, veszedelemtől való megszabadulás hit nélkül nincs.

Ha nem hisztek, bizony meg nem maradtok! Egy híres tudós azt mondotta a mai szent ígékben elbeszéli

történetre, hogy az a hit születésének a története. És igaz is. Mert azt, hogy mi a hit az ember lelkére, egész életére, élete munkásságára nézve, más népek egyáltalán nem is sejtették s Izráel története folyamán is csak itt hangzik föl először. Azután újra kezdődik a hit története Jézus Krisztusnál, folytatódik a tanítványoknál, Pál apostolnál, Luther Mártonnál és a hívők ezreinél és millióinál mind e mai napig.

Valóban, a hit csodálatos hatalom az emberi lélekben. Nem, nem hatalom csupán, de alapja és értékjelzője mindennek! Hit nélkül nincs értéke az életnek; hit nélkül nincs értéke a harcztéri halálnak; hit nélkül nincs reménysége a szenvedő, ellenségtől körülvevett, zaklatott nemzetnek; hit nélkül mint oldott kéve széthull nemzetünk; hit nélkül elhagyja Isten is az embert, hiszen a hitetlen ember már előbb elhagyta őt!

S mi ez a hit, szeretett testvéreim? A hit bizalom Istenben; a hit tagadása a látható világ állandó, változhatatlan, mindenek fölött való értékeinek és hirdetése a láthatatlan világ, a láthatatlan javak és nagy erők örök becsének; a hit harczraszállás az anyaghoz kötöttség, a kishitűség ellen; a hit bizonyossága a veszedelmek között az elkövetkező segítségnek és szabadulásnak; a hit tusakodás Istennel magával: *Nem bocsátkok el, amíg meg nem áldasz engem*; a hit imádság: *Muljék el tőlem a keserű pohár*; de az Isten akaratán való megnyugvással: *Ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te akarsz*; a hit szent, rendíthetetlen meggyőződés, hogy mindennek, minden történésnek a hátterében ott van Isten és Isten akarata, amely jó és szent, meg fog valósulni, ha ég a földdel összedülne is! És ha mi Isten akaratát visszük előre zászlóinkon, ha Isten akaratát érezzük szívünkben, ha az ő akaratát cselekszi szívünk, agyunk, karunk, szóval ha hiszünk és még egyszer is hiszünk és hitünk által egybekapcsoljuk magunkat Istennel, akkor, óh akkor megmaradunk, mert életünket Isten életével kötöttük egybe!

Hittünk-e és hiszünk-e így?

És hittünk-e abban csak néhány hónappal ezelőtt is, hogy ily rövid idő alatt annyira megváltozik minden

s megváltozunk mi is? Hittünk-e abban, hogy a veszély ekkora lehet és hogy, mint a nagy vihar a fölkorbácsolt tenger fenekéről gyöngyöket, sokszor nagyértékű gyöngyöket vet a partra, ez a világrengető vihar is a legneme-
sebb érzéseket, a legszentebb elhatározásokat, a legönfel-
áldozóbb tetteket váltja ki az emberi lélekből, mint a lélek igaz gyöngyeit? Hittünk-e abban, hogy ebben a hazában szentebbé válik minden oltár, minden családi hajlék, minden baráti kör, mert mindenütt egyre gondolnak, egyért aggód-
nak, egyért imádkoznak: a hazáért és azokért, akik érte véreznek künn a harczmezőn! ? És, amit legelől kellett volna említenünk, hittünk-e abban, óh hittetek-e, hogy Istent közelebb fogjuk érezni önmagunkhoz, szeretteinkhez, a hazához, az egész emberiséghez ebben az időben, amikor sok, nagyon sok helyen ágyuk bömbölése némítja el a harangzúgást s millió és millió ajakról és szívből fakad föl az imádság: Adj szabadulást, adj győzelmet! ?

Hittünk-e? Ószinte, mély alázat, arcunk pirulása, a szégyenérzet egy neme mondatja velünk: Nem, nem hittünk, Uram és sokat másképen hittünk . . .

Nem hittük, hogy közöttünk és körülünk a polgári foglalkozás minden ágában hősök élnek, hősök dolgoznak. Nem hittük a letűnt világpolgáris világban, hogy ez a hazai föld ily rövid időn belül ily csodálatosan meggazdagodjék a hősök kiomló vére, a mi szeretteink áldozata által, hogy így a haza minden rögje százszorta drágább legyen, mint azelőtt volt minékünk. Nem hittük, hogy a nagyon közel jövőben megérti, megtanulja mindenki, hogy mi a haza; mert méltán hirdetik majd nemzedékről-nemzedékre, hogy ez a föld a mi hazánk, mert a Visztulától le a Drina partjáig magyar vér hullott érte, mert a lengyel síkságon, a Kárpátok mentén és a szerb hegyek közt domborul nagy zöld halmok árán vásároltuk meg újra. Nem hittük, Uram, hogy ily hatalmas vagy! Nem hittük, Uram, hogy ily vészben fogsz te megtanítani mindezekre! Nem hittük, hogy viharban, villámlás és mennydörgés közt ismerteted meg magadat velünk . . .

De most hiszünk, Uram! Mert csodás időket hoztál mireánk. Értékek lettek semmivé, semmiből lettek nagy

gazdagságok. Bálványokba vetett hit megsemmisült. Hitelenségekből hegyeket megmozdító hit támadt. Megvalósulni látjuk újra: ha az Ur nem őrzi a várost, hiába vigyáznak az őrizők. Benned vetett bizalommal ismétli azért rebegő ajkunk: Hiszek, Uram, hiszek . . . S kérünk: légy segítségül a te népednek!

Óh, maradjon is meg ez a hit miközöttünk s akkor nem kell félnünk! Akkor nyugodtan várhatjuk, hogy mit hoz reánk a jó Isten. Maradjunk meg ebben a hitben s akkor, ha így élünk, bármit terveljenek is elleneink ellenünk, *igy szól az Ur Isten: Nem áll meg és nem léssen meg az!*

Amen.

DR. DEÁK JÁNOS.

HITÜNK ÉRTÉKE A HÁBORUSÁGOKBAN.

— Háborus időben. —

2. Kir. 6, 15,—17.

Géházi, Elizeus szolgálja, sehogy sem tudta megérteni, hogy miért nem rettent meg az ő ura, midőn hirül vitte néki, hogy az ellenség körülvette a várost lovakkal és harci szekerekkel.

Pedig éppen Elizeusnak lett volna oka arra, hogy megijedjen. Mert a siriai király, Benhadád, szerfölött haragudott őreá. Elizeus ugyanis a Benhadád gondosan titkolt haditerveit látnoki lélekkel föltárta honfitársai előtt s ezáltal egymásután meghiusította azokat. Hasztalan volt Benhadád hatalmas fegyveres fölkészültsége, nem boldogult az izraelitákkal szemben. Most már tudta, hogy ennek Elizeus az oka. Elhatározta tehát, hogy elteszi láb alól a veszedelmes profétát. Azért egy éjjel, alattomban, körülzárta a védtelen Dótán városát, ahol a proféta tartózkodott.

Géházi megértette, hogy milyen veszedelemben forog ura. Ámde a derék szolga a maga életéért talán még jobban remegett. Nem csoda hát, ha halálra rémülten vitte meg a hirt, nyugtalanul kérdvén: *Jaj, jaj, édes uram, mit cselekedjünk?* — *Ne félj* — mondá Elizeus. — *Többen vannak, akik velünk vannak, mint akik ővelők.* Géházit nem nyugtatta meg ez a felelet. Ekkor az Isten embere imádkozott, hogy az Ur nyissa meg szolgájának szemeit, mire ez látta, hogy az Isten angyalai tábort járnak körülöttük . . . és megnyugodott.

Atyámfiai! *Aki bizik az Urban, kiemeltetik,* mondja a Példabeszédek könyve (29, 25.). Mert *az Ur szemei vannak az igazakon* (1. Pét. 3, 12.); éjjel-nappal meg-

őrzi őket (Ésa. 27, 3.). Aki e segedelemben hisz, soha sem érzi magát elhagyatva. Van, amiben bizodalmanak karjaival megfogódzék; van, ami fölbátorítja és tovább vezérli, míg mások a veszélyek között oly hamar elcsüggednek és kétségbeesésükön uralkodni nem tudnak.

Valóban, aki az Istenben hisz és az ő megmentő hatalmában bíz, az megőrzi nyugalmát még akkor is, mikor más alámerül a félelem és csüggedés örvényeiben.

✱

Testvéreim! A csapások és bajok elkerülhetetlen kísérőink az élet útjain. Ugy tapadnak ránk, mint az út pora, amely észrevétlenül belepji a vándort, aki csak amikor megáll és körülnézi magát, akkor veszi észre, hogy az mennyire megszállotta. Így kell megismerkednünk vándorútjainkon ezer meg ezer nyomorusággal: a veszteségekkel, csalódásokkal, a sok-sok lelki-testi fájdalommal és végre a halállal. Most magunk, majd szeretteink forognak veszélyben. Ezekért sokszor még többet szenvedünk, aggodunk, búslakodunk, mint magunkért. És mind e bajok között, általában, olyan gyengék vagyunk, úgy meg-megrettenünk, mint Géházi és úgy el-eltöprengünk, sóhajtva kérdezőn: *Mit cselekedjünk?*

Ez a magunkról alkotott igaz kép, atyámfiai! Van-é, aki ennek ellene mond? Van-é köztetek, mondjátok, csak egy is, aki sohasem szenvedett és szenvedén ne csüggedezett volna? . . . Vágyad, reményed nem teljesült, terved nem sikerült: már mindjárt kész vagy bántódottan félreállni. Tövisre lépsz, mikor virágokat keressz. Elvesztet javaidat, elvesztet szerelmeseidet: nem hullatsz-e könyvet, nem öltesz-e gyászt? Óh, pedig ez még mind kevés! Kérdezd meg csak embertársaidat, mit tudnak *ők* mondani! Ha nem félnénk gúnyolódásaidtól, sértő szavaidtól, közönyödtől, lekicsinylésedtől, előállanánk mind. Vannak olyanok, kik már gyermekfővel küzdenek a bajok áradata ellen és vannak, akik csak a sir szélén rakják le terhüket. Ott van, ott, a kereszt, mindnyájunk vállán!

És vajjon okvetlenül így kell-é ennek lennie? Nincs-e óvszer, ami megszabadíthatna, erő, amivel ellenállhatnánk?

Mindezek a kérdések hiábavalók, atyámfiai! Ha igaz az, hogy Isten bocsátja ránk a csapásokat — lehet azért, mert rászolgáltunk, lehet azért, hogy megpróbáljon — akkor igaz az is, hogy el kell hordoznunk azokat. Várunk kell, míg ő megszabadít. Rajta kívül nincs menedékünk. Nem segíthet rajtunk sem gazdagság, sem testi erő, sem az erények ragyogó sokasága, sőt még a hit, a vallásosság sem. Nem; még a hit, a vallásosság sem háritja el rólunk a csapásokat! Földi sorsunk közös; itt nincs különbség. Amint Isten fölhozza napját mind a jókra, mind a gonoszokra, úgy megpróbálja nemcsak a hamisakat, de *az igazakat is*. Sőt sokszor még nagyobb mértékben próbálja meg az igazat, amint ezt a Jób példájából vagy még inkább a mi Urunk, ártatlan Jézusunk fenségesen megható történetéből látjuk. Tehát senkit sem kimél meg a szenvedés, előle nincs menekvés, nincs sem módszer, sem hatalom kezünkben, amivel ellenállhatnánk. Hitünk, jóságunk, kegyességünk sem védelmezhet meg.

De azért ne csüggedjete el, testvéreim! Azért ne gondoljátok azt, hogy így a hit és az abból eredő jó tulajdonságok értéktelenek. Mert ha nincsenek is hatással sorsunkra, mindazáltal azok nemesítenek és tökéletesítenek; ha nem háritják is el a bajokat, de megváltoztatnak minket a bajokkal szemben. Kitartást, erőt, csüggedtlenséget, bizodalmat és bátorságot öntenek lelkünkbe és azt eszközlik, hogy lássunk, miként Elizeus és ne féljünk, amiként Géházi. Mert a vallástalanság, a kishitőség az, ami félelmet, csüggedést és ezek kapcsán romlást idéz elő.

Az igaz ember tehát nem fél. Aki hisz, meg tud nyugodni Isten rendelésén, még a csapások között is. Aki hisz, az nem bántja meg a Mindenhatót azzal, hogy világkormányzásának bölcs céljait bírálgatja, mert hiszen kicsoda mehetne végére a Magasságos gondolatainak? Aki hisz, olyan, mint a jó katona: megy elszántan tűzbe-vészbe, mert nem feledi, hogy ez néki felülről rendeltetett hivatása, kötelessége; olyan, mint az engedelmes gyermek, aki szerető atyjának akaratát tiszteletben tartja, még akkor is, ha önmagát kell megtagadnia.

És mily áldásos gyümölcsei vannak az ilyen hitnek! Habár a bajokat nem tarthatja is távol tőlünk, de elviselésüket megkönnyíti. Lehetővé, elhordozhatóvá tesz minden szenvedést. Megnyitja szemeinket és mi a földi dolgokon túltekintve, Istennél keresünk segítséget.

Boldog hát az, akit ilyen hit vezérel; boldog, aki a szenvedések között, lelkét megnyugtatta, bizodalommal az égre tekint!

Halljátok, ti szerencsétlenek, kiket csapásra-csapás ér; kiknek bőven kijut a keserüségből; kik megfáradtatok és megterhelttetek; kik sóhajtva keltek, sírva feküsztek; kik fejetekre ma is hamut hintetek, ruhátokat megszakgátjátok, mint hajdan a kegyetlen Jehova megalázott szolgálói; kik elnehezdedve vonszoljátok megunt éltetek földi roncsait; halljátok: boldogok, akik hisznek!

Halljátok, ti csüggedők, kik már-már minden reménységeteket föladtatok, imádságotokban is csak kétségtek szava hallik, feddőtök az Istennel; kik, ha Isten jóságáról hallotok, szomoruan rázzátok fejetekeket — pedig még előttetek a végtelen jövő — halljátok: boldogok, akik hisznek!

És ti elfásult lelkek, akik magatokkal már mítsem törődtek, de annál inkább búslakodtok szerelmeseitek miatt; kik elapadt szemekkel kiáltoztok: Nincsen olyan bánat, mint az én bánatom; az Ur elvette csapással az én szemeimnek gyönyörüségét . . . halljátok: boldogok, akik hisznek!

Bizony, mind-mind Géházihoz vagytok hasonlók. Óh, az Ur nyissa meg a ti szemeiteket is, hogy lássatok és megnyugodjatok, megerősödvén a reménységben és a hitben!

De szólok tihozzátok is, hívő öregek, templomos asszonyok, az Ur házáat szerető felnőttek és ifjak! Szenvedtek-e ti is? Óh, most mindnyájan szenvedünk. És minden bajt elfelejtünk a legnagyobb mellett. Nem nyughatnak ellenségeink, csatatűzben égnek szerelmeseink. Sokakról még hírt sem hallunk gyászos, szomorú hetek óta. Lehet, hogy, mint szent leczkénk mondja, az ellenség körülvette a várost és bekerítette őket. Sokan még írnak, jelezve, hogy aznap még élnek. Sokakról halljuk, hogy

megsebesültek. És óh, vajjon kik azok, akikről soha többet nem hallunk, vagy csak azt, hogy „nyugosznak ők, a hős fiak, dúló csaták után“? Kik lesznek azok, kik idegen földben fognak megpihenni? Akiknek testén már is „fűvő paripák szágúldanak“ keresztül a kétes diadal előtt? Óh, ti tisztos szülők, apák, anyák, ti gyászos hitvesek, testvérek, gyermekek, kik mind a tieitekre gondoltok, értök aggódtok, értök szenvedtek, megfosztva éjjel-nappal a nyugalomtól, mondjátok, mit is teszték, ha az az *egy* nem jönne vissza? Összeomlanék-e hitetek? Megátkozónatok-e a sorsot és sorsotok Urát, ezzel magatoknak is sirt ásva, melybe nem testeteket, de lelketeket temetnétek? Ne, óh ne féljete! Csak higjete, csak bizzate! Nyiljék meg szemete és lássáte meg, hogy a hegyen *többen vannak, akik velünk vannak, mint akik övelök*; hogy Istennek angyalai őrizőleg tábort járnak sokat próbált magyar hazánk hű népe fölött.

Ne féljete, csak higjete! Hiteteknek áldása lesz rajtatek. Ha a hit a bajt, a csapást — mint látjuk — el nem távoztatja is, de megerősít azokkal szemben. Ne féljete még a legroszabbtól sem, ha már is előttete lebeg az elesetteknek árnya; ne féljete, csak higjete! Mert ha valóra válnék is bús sejtelmetek, a haza becsületeért elvázetekekkel egy sorsra a békesség honában úgy juthatek, úgy tárhatjátok majd ott feléjök lelki testetek ölelő karjait, úgy egyesülhetek majd ott velök örökre, elválaszthatatlanul, ha e szörnyü csapás között meg nem tagadjatek Istent, hanem szent akaratán megnyugodva imára kulcsoljátok kezeiteket és hálaadással fogadjatek még a keserűség poharát is.

Mit szőljak még?

Semmi mást, istenszerető hivek, csak ennyit: Ne féljete, csak higjete!

*

Géházi félt. Remegve kérdé: *Mit cselekedjünk?* Óh, mint megszegyeníthete őt az Elizeus hite!

Szegyenüljünk meg mi is, ha úgy érezzük, hogy Géházihoz vagyunk hasonlók. Ha félünk, talán magunk,

avagy talán a mieink miatt. Hát nincs már bizodalunk Istenben? Mi adott rá okot, hogy elveszítsük? És ha úgy volna is, imádkozzunk, hogy nyissa meg Isten szemünket és azoknak szeméit, akik nem látnak.

Elizeus könyörgése megnyitotta a Géházi szeméit. Mily csodás világ tárult föl előtte! A hit világa volt ez. Láta már, hogy nincsenek magukra hagyatva, látta amaz örökös égi Hatalmasságot. De boldog is lehetett akkor, hogy ezt látta!

Mi is, atyámfiak, ehhez hasonló boldogságot érezhetünk, ha hiszünk. Csak volna hitünk! Akkor *tudnánk* mi is látni. Látni tudnók, mint örökös Isten gondviselő hatalmával fölöttünk, szerelmeseink fölött, egész hű magyar népe fölött. Csak legyünk igazán hűek mindannyian! Óh, de mi *ezt* nem tudjuk. Félek, hogy igazán nem tudjuk. Ahelyett, hogy fölfelé emelnék fejünket, inkább a föld felé csüggesztjük.

Föl hát a fejeikkel, föl a szívekkel, emelkedjünk ég felé lelkünkkel és lássuk meg, hogy *a hegy rakva van tüzes lovagokkal és szekerekkel* körülöttünk; angyali seregek oltalmaznak minket.

De nem elég, ha csak mimagunk hiszünk. Elizeus kiárasztotta hitét Géházira is. Mi is áraszuk ki hitünket másokra. Mindazokra, akikkel találkozunk; elsőben is a mieinkre. Látjátok, milyen könnyen ment ez a nehéznek látszó föladat Elizeusnál. Elvégezte egy buzdító szóval és egy könyörgéssel. Buzdítsunk és könyörögjünk mi is. A könyörgést meghallgató édes Atya ma is ugyanaz, aki eddig volt.

Higyjünk, buzdítsunk és könyörögjünk. Tagadhatatlan, hogy rajtunk a veszély, a súlyos megpróbáltatás és ezt nem távolítja el rólunk semmi, ami földi; elviselését még a hit, a könyörgés is legfeljebb csak megkönnyíthetik. De ennyi legyen nekünk elég: a többit bizzuk Istenre. Ha nem üres látszat a hitünk, ha nem érzéstelen, hazug és álnok szó könyörgésünk, helyzetünk jóra fordul, megkönnyebbül.

És aztán álljunk oda azok mellé, akik aggódva kérdezik: *Mit cselekedjünk?* Erősítsük a csüggedőket, biz-

tassuk az aggodalmakkal viaskodókat, bátorítsuk a hitökben tántorgókat, hogy ne legyen közöttünk félnék és lankadó egy is. De mindenek fölött, testvéreim, a magunk hitére vigyázzunk, hogy távol legyen tőlünk a hitszegés és úgy viselkedjünk, mint megvilágosítottak, mint a szerető Atya tűrő s reménykedő gyermekei, kiknek ami most fáj, az is javunkra van a Krisztus által.

Amen.

De Ridder után, hollandusból

KISS ALBERT.

AZ UR KÖZEL.

— Adventi, háboru idején. —

Máté 6, 9. 10. *Ti azért így imádkoztatok: Mi Atyánk... jöjjön el a te országod.*

Mikor híven követve Jézus utasítását így imádkoztok: *Mi Atyánk . . . jöjjön el a te országod*, nem érzitek-é, hogy az madártávlatban van tőletek, körvonalait is alig sejtitek, tagjait nem látjátok. Mikor pedig nem elégedtek meg a tétlen szemlélődéssel, jámbor óhajtozással, hanem munkába kaptok, hogy eljőjön: nem azt kell-é tapasztalnotok, hogy még a hűséges magvetőtől is gyakorta elvételik az aratás. És mikor nemes fölgerjedéssel csatára szálltok s így akarjátok kiküzdeni az Isten országának dialát: nem csalódtok-é keserűen a magatok erejében?

Pedig mire az imádkozás, munkálkodás, küzdés állomásai után a csalódáshoz értek, már nagy útat tettetek meg s szinte megközelítettétek a célt. Megrójalak-é hát, K. T! ha ezen a ponton jobb jövőbe vetett hitetek meginog; megrójalak-é titeket, mikor látnom kell azokat a nagy tömegeket, melyek még csak nem is gondolkoztak az Isten országáról, nemhogy már csalódtak volna is annak eljövételében? Hiszen még dicsekednem kellene veletek, atyámfiai, hogy ti nemcsak elindultatok az Isten országának keresésére, hanem küzdöttetek is érte s ime, most is itt vagytok a hivek szent gyülekezetében és velem együtt buzgón imádkoztok: *Mi Atyánk . . . jöjjön el a te országod*. Nem merlek megróni titeket, kik csüggedeztek, mert magam is érzem, hogy az Isten országának gondolata olyan óriás, hogy nem érhet föl hozzá törpe emberész.

Mert mi is az az ország, melynek eljöveteleért imádkozunk? Mindenek előtt legyünk vele tisztában, hogy az nem a *mi* országunk, melyben mienk volna az uralom, melynek törvényeit mi szabnók meg, dicsősége minket ragyogna körül. Óh nem. Nagyon szoros kapun lehet abba az országba bejutni és ez a szoros kapu az önmegtagadó lemondás. Szoros kapu, melyen nem fér át a hiúság, gőg, szívtelenség, gyűlölet, melyen nem surranhat be az önzés s melyben megütözik a mámoros érzékiség. És ha ebben a tükrőben, melyet megvillantottam előtted, magadra ismersz, embertársam, bizony mondom neked, hiába keresed s ha mégis megtalálnád, hiába zörgeted azt a kaput, abba az országba nem fogsz bejutni, mert az nem a mi országunk, hanem, óh mi Atyánk! egyedül a *te* országod.

Igen, Isten országa az, melynek eljöveteleért tanított minket imádkozni Jézus; az Isten országa, tehát az igazságnak, irgalomnak, békességnek, szeretetnek és így a tiszta boldogságnak országa. Ám hol van ez, K. T? Ha ezekre gondolunk, az igazságra, békességre, könyörülő szeretetre s ezek gyümölcseire, a tiszta boldogságra, vajjon nem *ekkor* értjük-e meg Jézus eme megjegyzését: *Az én országom nem e világból való* (Ján. 18, 36.). Hiába is keressük hát e világban; nem ebből való. Itt az igazságot karddal mérik; a mindent megértő és így mindent megbocsátó, még a bűnösön is könyörülő szeretet nem talál helyet az emberi kebelben, mely a gyűlölet kohójává lett. S a békesség, zavartalan boldogság? Ki beszél erről, mikor

Háboru van most a nagy világban,
Isten sírja reszket a szent honban.

(Vörösmarty)

Nem rólad hát meg, kicsinyhitű embertársam! ha ebben a rettenetes helyzetben lelked megremeg és kételkedel, hogy talán nincs is Istenország, vagy ha van is, de e földön soha nem lesz az, mert itt a pokol diadalmaskodik. Értelek; hiszen ha a multa hivatkozol, igazad van: soha nem jött el az Isten országa; ha a jelenre mutatsz rá, megnémulok, mert az Isten országa nincs itt. Millió és millió lélek imádkozott áhítattal évezredekken keresztül Jézussal: *Jöjjön el a te országod* és nem jött; millió és millió

kéz szorgoskodott a világ Megváltójával sebek kötözésén, szomorkodók vigasztalásán; épültek is roppant templomok, árnyas menházak, meleg árvaházak, napsugaras kórházak, de az Isten országa mégse jött el; villámgyorsan kicserélték a népek gondolataikat, érzéseiket, egyik földrész a másikkal kínálta üdítő, ízes gyümölcsseit, koronás fők igyekeztek testet adni milliók vágyának, a világbékének; mármár azt hittük, hogy a tökéletesedő, művelt társadalom kiküszöböli a háború borzalmas torzalakját . . . mikor egyszer csak a mi reménykedésünk megszégyenült s van olyan háború, minőről valaha csak a félvad mongolok örült khánja emberirtó lázalmában álmodhatott; az emberiség legjobbjai küzdenek test és vér ellen, küzdesz te is, K. T! küzdök én is s óh mégis fájdalommal látjuk az apostollal, hogy *az akarás megvan bennem, de a jó véghezvitelét nem találok* (Róm. 7, 18.), fájdalommal kell látnunk, hogy az Isten országa nem jött el.

Pedig, ugye, ha egyenkint megszavaztatnók az egész világot, be' kevés ember volna, ki Jézus helyett Béliálra adná szavazatát s arra is szánakozva mondanók: bolond, bolond! Ha ugy egyenkint, négy szemközt kinek-kinek lelki ismeretére bízott volna a béke vagy háború kérdése, be' kevés ember lihegte volna izzó hangon a háborút s azokra is szánakozva tekintett volna a világ: szegény örültek! S ime, mégis az ész követelése, a szív vágya ellenére pokollá lett a világ s ha eddig nem jelent meg a földön az Isten országa, most talán még csak nem is remélhetjük azt.

Ismétlem azért, hogy nem rólak meg, kicsinyhitű embertársam! meghallgattam s szinte magamévá tettem érveledet, elismervén, ami abban igazság: engedd hát meg nekem, ha — mint a cél előtt félreállót — nem is dicsérhetlek és hallgass meg most már engem. Nem a magamét szólok pedig, hanem amire az én Úram tanított engem, azt adom neked.

Imádkozol: *Mi Atyánk . . . jöjjön el a te országod.* Te igen, de hány ember nem tud imádkozni vagy amiatt, mert soha nem érezte a szülei hajlék meleg, óvó szeretetét, mert kidobták az utcza sarába; vagy amiatt, mert bü-

nös szenvedélyek lángjai kiegészítik és üresen, disztelenül hagyják kebelét! De hagyjuk a szánandókat. Te olyan szerencsés, olyan áldott vagy, hogy tudsz imádkozni. Ugyanezt tevé a mi nagy tanító mesterünk, Jézus is: szüntelen imádkozott. Mi azonban csak a legváltóságosabb helyzetben keressük föl: a Gecsemánében. Tudta, előre meg is monda, hogy megáldoztatik; ám azért se nem zúgolódik, se nem menekül a keserű hivatás elől, se megtört fásultsággal nem fogadja a csapást, hanem gyermeki bizalommal, odaadással imádkozik, hogy teljesejék be rajta az Isten jó és tökéletes akarata. Így imádkozol-é te is, K. T? Bizony félek, hogy a mi imádkozásunk nem szüntelen való, nem olyan mély, nem olyan őszinte. Pedig mig olyanná nem lesz, nemde, botorság volna várni az Isten országát?

Aztán jót is cselekszel, K. T! Még azt is megengedem, hogy a te cselekedeted valóban önzetlen, nemes, értékes jócselekedet, mit még a balkezed se tud. Ám ennek értékelésénél fölújítom emlékezetedben, hogy az apostolok Jézusnak a hegyen történt megdicsőülése után fölmagasztosult lelki állapotban se voltak képesek meggyógyítani ama holdkórost, mire Jézus hitetlen és elfajult nemzetiségnek nevezte őket, kiknek egy mustármagnyi hitük sincs, mert ha csak annyi volna is, a hegyeket is elmozdítanák helyökről (Máté 17.). Van ilyen hited, K. T? Ha igen, különb vagy az apostoloknál és boldog vagy. De nem akarom orczád pirulását látni, azért nem is folytatom.

Küzdelmedet pedig test és világ ellen ne is említsd, K. T! mert mit ér az, ha nem mind a czélig hív? Már pedig ha erőtlen vagy és csüggedsz, nemcsak hogy magad czélt nem érsz, hanem másoknak is csak akadálya és terhe vagy.

Magad és sok millió társad áll utjába az Isten országa eljövételének. Ha az imádság lelke hatná át egész valódat, ha egész hited volna, mely életerejét jótettekben bizonyítaná meg: az Isten országa már eljött volna hozzád. Magad hibájáért ne okolj másokat. Az Isten országa még az apagyilkosok közt is megtalál téged, ha méltó vagy rá, mert tebened van az (Luk. 17, 21.). De csak akkor, ha méltó vagy rá. Ha pedig nem: hallgass!

Azt mondod: *Kemény beszéd ez; ki hallgathatja?* (Ján. 6, 60.) Óh nem, nem rideg, nem kemény, hanem csak őszinte beszéd. Hiszen én is melléd állok, édes atyámfia! és veled együtt mondom az apostol szavaival: *Óh én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből?* (Róm. 7, 24.)

Jer, egyesült erővel keressük azt, ki a halál felé sodródó testi életből a lélek és élet boldog országába emel. Es ha keressük, megtaláljuk. Egyszer csak azt vesszük észre, hogy mellénk szegődik útitársul, mikor fáradt testtel, csüggeteg lélekkel járjuk az utat, mint az Emmausba igyekvő tanítványok; mellénk szegődik s részvétellel kérdezi: *Miért vagytok szomorú ábrázattal?* (Luk. 24, 17.) Óh tárjuk ki akkor előtte szívünket, hogy mi erőtelenek, gyarlók, bűnnek szolgálai vagyunk, kik a világ szövevényes, sötét útjain eltévedtünk. Ő így szól majd: *Kövessetek engem!*

Most sincs messze tőlünk; hiszen ez adventi napokban hozzá közelítünk és az ő eljövételéhez készülünk, kit Isten adott a világnak bölcseségül, igazságul, szentségül és váltságul, *hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen* (Ján. 3, 16.). Mienk csak a készület, a teljes odaadás, de magunknak semmit nem vehetünk, hanem minden mennyből adatik nekünk. Az is, amit Isten országának nevezünk, melyben igazság, irgalmasság, szeretet, békesség lakozik. Készítsük hát hozzá magunkat gyermeki bizalommal, ártatlanságban; tárjuk ki szívünket és tiszta kezeket emelvén ég felé, imádkozzunk: *Mi Atyánk . . . jöjjön el a te országod.* S akkor az az ország mennyei áldásaival reánk száll, mert új életre szül minket Jézus.

Amen.

TAKÁCS SÁNDOR.

A MEGVÁLTÁS VALLÁSA.

— Adventi. —

Máté 11, 1—6.

Valék nehéz fogságban
S megszabadítottál,
Valék rút szolgaságban
S te fölmagasztaltál.
Jöttél, hogy fölemeljed
A porból lelkeket
S adtál kincset, amelyet
Világ el nem vehet.

Ez adventi énekekkel magasztaljuk annak munkáját, ki karácsonkor született. Valóban, Jézus megszabadította a fogságban levőket, az elnyomottakról levette az igát. Igazán örülhetnek ezek megváltatásuknak. A betegeknek is orvosa és megmentője volt, balzsamot csepegtetett sebeikre, a halálfélelemtől megszabadította őket s egészségüket és életüket visszaadta. A szegényeket és nyomorultakat olyan drága gyöngygyel ajándékozta meg, mely többet ér aragnál, ezüstről. Így jellemezzük képekben Jézus működését. Ez azt jelenti más szavakkal, hogy *a keresztyén vallás a megváltás vallása.*

Minden nyomor, szenvedés Jézusban találja mesterét. Ezt ő maga is mondja evangéliomunkban: Nézzetek csak körül — szól Keresztelő János kételkedő követőihez — nem látjátok-e tulajdon szemetekkel, amit minden ember beszél és hirdet: *a vakok látnak és a sánták járnak; a poklosok megtisztulnak és a siketek hallanak; a halottak föltámadnak és a szegényeknek evangéliom hirdetik.*

Ezekben a szavakban megállapította János, hogy a keresztyén vallás a megváltás vallása. Tudjuk, sokan kétkednek ebben és szenvedélyesen tiltakoznak ellene. „Nem látjátok-e — így szólnak a kételkedők — hány ezer sebtől vérzik az emberiség? Elég ideje volt a keresztyénségnek, hogy ezeket a sebeket bekötözze. Megtette-é? Mennyi gyötrő szenvedés kinozza az emberiséget! És az evangéliom szelleme nem tudta ezt megszüntetni. Mennyi teher nehezedik számtalanokra! Szolgaság és zsarnokság megváltoztatták külső alakjukat, de a valóságban ugyanazok maradtak. Nézzetek csak körül. Ezer szögletből néz a nyomor halvány orcája felétek. Nincs szemetek? Nincs fületek, hogy meghalljátok a sóhajtásokat, melyek milliók szorongatott szívéből törnek elő, hiába, reménytelenül? Éhség, gyötrődés és nyomorúság mindenütt! Meritek-e még mondani, hogy a keresztyénség megváltást hozott a világnak?”

Keveset használ, ha azzal védekezünk, hogy a keresztyénségnek elsősorban nem a külső nyomorúsággal van dolga. Ez annak a megfeszítettnek a vallása, ki maga is teljesen kiürítette a szenvedések poharát. Ő a belső nyomorúságot akarja meggyőzni, a tévedés és igazságtalanság hatalmát megtörni. A bűn rabsága alól kellett az emberiségnek fölszabadúlnia az igazság evangélioma által.

„Igen, ha így volna! — mondják újra a kételkedők — de nem játszik-e a bűn most is olyan áldatlan szerepet a világon, mint régen? Csakugyan az igazság és béke helyévé lett-e a föld? Nem vad, könyörtelen, boldogtalan testvérharcz színhelye-é az még mindig? Sőt éppen mostan. A keresztyénség hiába akarja ezt letagadni. Honnan származik a sok jaj és gond, melyekkel az egész világ annyira tele van? Leginkább az önzésből és gonoszságból, mellyel az emberek, a keresztyének egymás életét megkeserítik, egymás boldogságát megsemmisítik, egymás hazáját feldúlják. Ha mindezt a keresztyénség el tudta volna távolítani, mennyi nyomort, mennyi szenvedést szüntethetett volna meg a világon! De erre nem volt képes!”

Igy vádolják a keresztyénséget. És be kell vallanom,

hogy e szavak szívemet mélyen érintik. Erős vádak ezek, de természetesen nem a keresztyénség ellen; nem; ez tévedés; hanem igenis a keresztyének ellen. Maga a keresztyénség, az evangéliom, ebben nem bűnrészes. De természetesen nálunk ez más dolog, nálunk, kik hivatva vagyunk az evangéliom életerejét kinyilatkoztatni. Bizony, bizony, ahelyett, hogy a kezünket tördelnők e rossz világ miatt, inkább azt kellene mondanunk, hogy egészen más lenne a világ, ha a keresztyénség a valóságban megtette volna a maga kötelességét. Bizonyára, ha komolyan vette volna az evangéliom igazságát, dolgát és nem olyan lanyhán, végtelen sok nyomorusággal és bűnnel kevesebb volna a világon; akkor az egész világnak más, hasonlíthatatlanul boldogabb, barátságosabb képe lenne.

De ne legyünk igazságtalanok, önmagunk megvádolásában sem. Mégse volt hiába, hogy a keresztyénség már annyi ideje dolgozik a világon. Nemrégén olvastam egy történettudósról, ki csak azért tanulmányozta a történelmet, mert nem tudra nézni a világ jelen folyását. Nem látott mást a jelen életben, mint bűnt és igazságtalanságot, romlást és pusztulást. Ekkor a multat kezdte vizsgálni, hogy annak jobb, tisztább levegőjében elfelejtse a jelen élet keserűségeit. De mi történt? A történelem megtanította őt arra, hogy béküljön meg a jelennel. Mert a multban nem találta meg azokat a régi jó időket, amelyek után kutatott. Nem, nem; bármennyi elvetni való van is a mi korunkban, átlátta, hogy előbb még sokkal szomorúbb és rosszabb volt, hogy a világ ezer és ezer tekintetben mégis csak jobb lett.

Aki erről meg akar győződni, az nézzen csak meg egyszer egy olyan kinzó-kamrát, mely muzeumokban itt-ott még mindig látható. Borzalommal és irtózáttal lép be az ember oda. Hogyan is volt lehetséges, hogy emberek, még hozzá a jog látszata mellett, ilyen förtelmes módon megkinozhatták embertársaikat? Avagy a kételkedő nézze meg egyszer azt a külföldi várat, melyet még most is mutogatnak. Az egyik nagy terem padlójából hat titkos üreg vezet a sötét mélységbe. Ha az ember égő papirost dob az egyik üregbe, borzalmas mélységet lát tátongani,

melyet a külvilággal csak egy cső köt össze. Itt szenvedtek valamikor azok a szerencsétlen emberek, kiket valamely okból el akartak tüntetni a világból; sötétség és borzalom közepette töltöttek itt néha éveket, míg végre megőrültek, vagy pedig az éhínség vetett véget szánalmas életüknek. Borzalmas kép a régi jó időkből!

Avagy aki még ezután is kételkedik abban, hogy a keresztyénség sok borzalmat szüntetett meg: olvassa el a régi istenítéleteket, a boszorkány-égetéseket és azt a sok égbekiáltó igazságtalanságot, ami a régi jó időkben történt. Borzalommal hallottam elbeszélni, hogy mikor a régi időkben az egyik városban az agg apa már nem tudott többé dolgozni, akkor az édes fia targonczára tette és kivitte az erdőbe. Ott sirt ásott a sűrűben, belelépette az öreget, behányta földdel, így élve eltemette és aztán szépen hazament. Ez szokás volt, általános szokás, melyen senki sem ütközött meg. Még csak rágondolni is rettenetes!

Valaki megjegyyezheti, hogy hiszen ezek is keresztyének voltak. Mind az a borzalom, amit te itt elbeszélsz, olyan emberektől ered, akik talán jámbor keresztyéneknek tartották magukat. Bizonyára így van; megengedem. De mi következik ebből? A keresztyénség így találta már az embereket; ilyen durvaságból kellett azokat kimentenie. Csuda-e, ha csak lassan tudott tovább fejlődni az emberiség?

Igaz, manapság is látunk rengeteg szükségletet és nyomort; de nem a keresztyénség bűnös ebben, nem is a keresztyének hanyagsága és késedelmessége. Napjaink keresztyénsége óriási föladat előtt áll. Ezt a nagy föladatot nem tudja megvalósítani oly rövid idő alatt. Lehetetlen máról holnapra mindent megváltoztatni és minden szükségnek és panasznak, minden belső és külső nyomoruságnak egyszerre véget vetni. De az idő majd meg fogja mutatni, hogy az üdvösség egyedül Krisztusban van. Ő az egyedüli megmentő és segítő. A keresztyén vallás a megváltás vallása.

Mit jelent ez tulajdonképpen: Jézus a világ Megváltója? Nem jelenti, nem jelentheti azt, hogy ő egy csa-

pásra bünt és szükségét eltüntetett a földről s a boldogságnak, szabadságnak és békének aranykorát hozta el. Nem jelenti azt, hogy ő mintegy varázsütésre minden elnyomottságot megszüntetett és a földet egyszerre paradicsommá változtatta. Azt se jelenti, hogy tanítványai és követői szívéből egyszer s mindenkorra minden tévedést és gyengeséget kitörölt és legalább azokba öntötte az igazság, igazságosság és szeretet szellemét. Nem; Jézus csak néhány új gondolatot csepegtetett be az emberiségbe, de éppen világmeggyőző erővel bíró gondolatokat. Megtanított minket, hogyan szeressük Istent és Istennek titkaiba hogyan hatoljunk be. Nagy a jelentősége annak az emberiségre nézve, ha az a nagy Láthatatlanban atyját tanulja megismerni. Ez az ismeret akkor valósul meg igazán, ha az emberiség csakugyan átváltozik Isten fiainak családjává, kik mindannyian tisztelik, becsülik és megértik egymást.

Jézus önmaga adta magát az emberiségért. Ez annyit jelent: az emberiség őbenne Urat, Mestert, Üdvözítőt kapott. Az emberiség az ő csudálatos, hatalmas személyiségét nem is tudja talán eléggé megbecsülni, de azt teljesen elfelejteni sohase tudja. Ujra és újra vissza fogja ő irányítani mindenki tekintetét magára, hogy kiki őt kövesse önnön boldogságára.

Minden mindenkben, amit Jézus tett, ez: új kezdetet csinált, olyan kezdetet, mely sohasem halhat meg, amely bizonyosságot nyújt arról, hogy győzelmes befejezést is nyer. Új élet lehelletét lehelte ő az emberiségbe. És ez a lehellet mindig növekedni és erősödni fog, míg csak teljesen nem uralkodik a világon. Jézus a Megváltó tehát, de nem azért, mintha a világot megtisztította volna minden gonosztól, ami az emberiséget gyötri; hanem mivel benne van itt az az életerő, mely minden sötét erőt, igazságtalanságot, hazugságot, gonoszságot, szükségét és nyomort megsemmisít.

Mondok egy példát. Október 31-én annak a napnak emlékét üljük, melyen az egyszerű barát egy darab papirost szegezett ki a wittembergi templom-ajtóra. Milyen jelentéktelennek látszó pillanat. Mégis mindaz, ami ezután történt, ennek az elhatározó cselekedetnek következ-

ménye volt. Ez csak egy példa, de világosan mutatja, hogy minden a kezdettől függ. Ha a forrás megvan, akkor már könnyen képződik a folyó. Először reggeli szűrületnek kell lenni, azután jön a nap. Nem az a lényeges, hogy mennyit látunk manap a világ megváltásából. Ami már megvalósult, az is sok. Az a fő, hogy Jézus és az ő megváltói ereje a mienk. Ha ma még érzi is az emberiség a bűnnek hatalmát és a szükségnek igáját, Jézus ezt is meg fogja egykor törni.

Mennyi ideje is, hogy az Urnak szelleme a földön megkezdte a maga munkáját? 1900 éve. Mennyi ideje, hogy népünk elfogadta a keresztyén vallást? Még 1000 éve sincs. S mit gondoltok, meddig áll még a világ? Egy tudós kiszámította, hogy még 17 millió évig. Mindenesetre hosszú, beláthatatlan hosszú ideig. Csudálkozhatunk-e tehát, ha a keresztyénség még nem fejezte be munkáját, hogy még olyan sok a tennivaló, sok a panaszolni és remélni való? Még sok nemzedékre vár mindennek elintézése.

Mondtuk már, hogy az a megváltás, melyet Jézus hozott, belső megváltást jelent. Szívének belsejében mindenki tapasztalhatja, ha akarja, hogy Jézus a világ Megváltója. Óh, ha ótőle tanulnók meg, hogyan kell igazán Istenben, a mi Atyánkban hinni, milyen nyílt, örömteljes arcczal nézhetnek a világot! Igazán úgy tünnék az föl előttünk, mintha fogságból, mintha lidércnyomástól szabadulnánk, mintha a szabadság és béke levegőjét szívnök magunkba.

Sokszor hallottuk már, hogy Isten a mi Atyánk. De ha csak egyszer tekintenénk bele igazán az Urnak dicsőségébe, csak egyszer értenők át a nagy igazságot, hogy *az Isten szeretet*, akkor valóban elmondhatnók: Mindedig vakok voltunk; most leesett a hályog a szemünkről. Bármily vidámaknak és erőseknek éreztük is magunkat, legnemesebb részünk béna volt; most új életkedvet és erőt érzünk ereinkben. Szegények voltunk, még ha jólét vett is körül minket. Mert ami az életnek igazi értékét megadja, azt csak most érezzük igazán.

Óh, ha az Istenben, a mi Atyánkban való hit igazán

hosszu évszázadokon át s ez a sovárgó vágy csak erősödött benne, amint nemzeti létének alapjait fenyegette végpusztulással a külső ellenség. Mikor aztán csakugyan eljött Sionnak a Megváltó, az történt vele, ami minden idők embereinek közös gyöngesége: nem hitte el, hogy valóban az jött el, aki őt megszabadítja. Nem olyannak képzelte, mint amilyennek kijelentette magát. A keménynyaku nép vágyainak bizonyára jobban megfelelt volna az olyan jellem, mint amilyen keresztelő János, aki maga is kemény és hajthatatlan volt; de ez önmaga nyilvánította ki, hogy ő nem a Krisztus, hanem csak kiáltó szó a pusztában. És rámutatott arra, aki utána jön és akinek ő nem méltó, hogy saruja szijját megoldja.

Mikor hallották e nyilatkozatot, bizonyára kételkedve, csodálkozva kérdezték: hát vajjon akkor milyen lehet az a másik? És megdöbbenve látták, hogy szelid és alázatos. És megbotránkoztak benne. Mit? hát ez lenne Izráel reménye, a Szabadító, a Messiás, ki a szegények és bűnösök társaságát keresi, ezek között érzi jól magát; aki betegeket gyógyít, halottakat támaszt s evangéliomot hirdet a szegényeknek!? Nem, ez nem az a Szabadító, akit Izráel várt, akire szüksége van; neki király, hódító hadvezér kell, aki vérrel öntözze meg Palesztina rónáit: a hazájokat leigázott ellenség vérével és földi királyságot alapítson, nagyot és hatalmasat. Ilyen Messiást vártak ők!

Ilyent pedig hiába vártak és várnak, mert *nem azért jött, hogy elveszítse az emberek lelkét, hanem hogy megtartsa* (Luk. 9, 56.); nem azért, hogy sebeket osztogasson, hanem hogy sebeket gyógyítson. És mi valóban az *ő sebeivel gyógyulánk meg* (Ésa. 53, 5.).

Ez nekünk a mi vigasztalásunk, testvéreim! akiknek megengedte az isteni kegyelem, hogy részesei lehetünk annak az evangéliomnak, melyet ő hozott alá e földre. Óh, Jézus! *Istennek báránya, aki elveszed a világ bűneit* (Ján. 1, 29.), mi nem kételkedünk, hogy te vagy az, aki megígértetett és aki az idő teljességében eljöttél.

Nagy szükségünk van nekünk ma e hitre, mikor megháborított a mi békességünk s romlás fenyegeti otthonunkat, édes magyar hazánkat. Isten igazságában ve-

tett hittel kell vallanunk és valljuk is, hogy az Ur közel van hozzánk szabadításával, látja a mi szent ügyünket és *a cselekedetek szerint fog megfizetni: haraggal ellenségeinknek, büntetéssel szorongatóinknak* (Ésa. 59, 18.). És ez adventi napokban, mikor szent várakozással tekintünk az ég felé s reményteli szívvel készülünk a Szabadító fogadására: törhetetlen bizalommal kiáltjuk, hogy eljő a Megváltó bizonyly!

Óh, *legyetek* azért, atyámfiai! *béketűrők és erősítsetek meg szíveteket, mert az Urnak eljövetele már is közel van* (Jak. 5, 8.).

Amen.

ERDÉLYI IMRE.

IMÉ, HAMAR ELJÖVÖK.

— Adventi, háborus időben. —

Jel. 22, 12. *És imé hamar eljövök és az én jutalmam velem van, hogy megfizessék mindenkinek, amint az ő cselekedete lesz.*

Olyan Adventre virradtunk, amelyet a keresztyén anyaszentegyház még nem látott. Amaz első Advent lehetett ehhez hasonló, amikor a bőröves proféta, Keresztelő, hirdette veséket osztó hangon a züllött Izráelnek: *Térjetelek meg, mert elközelített a mennyeknek országa . . . A fejsze immár a fák gyökerére vettetett. Azért minden fa, amely jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és tüzre vettetik* (Máté 3, 2. 10.). De az az első Advent is csak formájában volt ehhez hasonló; lényegében, méretében, következményeiben jóval kisebb. Akkor csak *egy nép* léte és nem léte forgott koczán, most pedig *sok nemzetség* inog az Istenítélet rettenetes mérlegén; akkor csak *egy faj* csontja ropogott az erkölcsi törvény irtózatossá hengere alatt, most pedig *egy egész világot* rántott vasfogú kerekei közé az isteni igazságszolgáltatás. Óh micsoda fölismerhetetlenül összezúzott tagokkal kerül ez majd onnan elő!

A történelem jegyzett föl háborúkat, amiket a féltékenység, irigység, gyűlölet, hiúság, hatalmi vágy indított; voltak igazságért, szabadságért, vallásért vívott szent háborúk; de mindezek a most dúló világküzdelemhez képest csak úgy tünnek föl, mint részletek, mutatványok egy következő nagy műből; mint előcsatározások a döntő ütközet előtt. Az igazi háboru, melyhez kétezer év óta

készül az ember és — tegyük hozzá — az Isten: most indult meg. Részt vesz ebben minden nép és nemzet, mely ezt a bolygót lakja; minden fegyvernem és emberölő szerszám, amit elme kitalálhat; minden nemes és nemtelen indulat, fenkölt és alávaló gondolat, ami csak ember lelkében megszülethetik; a föld összes lelki és testi erői küzdenek egymással izomszakadásig, lélekzetfogyásáig.

És csodálatos, hogy nem a vad, a bálványimádó pogányok gázolnak az első sorokban egymás vérében, hanem azok, akik közel tizenkilencz század óta járnak a Krisztus tökéletes iskolájába, akik gyermekkoruk óta tanulják, gyakorolják a legfölségesebb erkölcsi parancsokat, akik életükben immáron megvalósítani látszottak a mennyei szeretet törvényét s széjjel járván, terjesztették Istennek országát. Nem az emberevők harapnak egymásnak húsába, hanem a legfejlettebb, keresztyén országok elfinomúlt gyermekei: ők azok, akik képesek szövetkezni a Sátán és pokol minden hatalmával, hogy egymást a föld színéről kipusztítsák.

Ez éppen a megdöbbentő. E miatt gondolják és hangoztatják a krisztusi hit ellenségei, hogy *a keresztyén vallás és erkölcs csődbe jutott*; lelki kincsei mindörökre értéküket veszítették. Ha annyi évszázad szünetet alig ismerő nevelése, oktatása, gyakorlata egy lépéssel sem tudta magasabbra emelni az emberiséget a tökéletesség lépcsőjén, sőt — éppen legnagyobb erőfeszítése idején — visszacsúszhat a vadember ősállapotába: akkor fölösleges, sőt káros a keresztyén vallás további munkája; akkor tanítása gyermekes bölcselkedés, külsősége csengő-bongó czafrang, hívei ferdén nevelt képmutatók.

Borzasztó beszéd ez, ha igaz. Pedig a rémületkeltő tények, a szörnyű valóság, amit mindnyájan látunk, igazságát látszik bizonyítani. Hogyan tudjuk megmagyarázni, megérteni a Krisztus anyaszentegyházában hirtelen beállott feneketlen világfölfordulást? Hogyan tudjuk összeegyeztetni a határt nem ismerő rombolást az egyháznak a végtelenig emelkedő építő szellemével, küldetésével? Ne nyúljunk a veszedelmes kérdéshez emberi bölcseséggel és okoskodással, mert könnyen nyaktörő szakadékba buk-

jössz most felénk. Nem halljuk bölcsőd fölött az angyali kar béke és jóakarat hirdető énekét; most szádnak szózata menydörög. Nem ragyog Betlehem fölött mélafényü csillagod; viharos égből igéd menykövei hullanak alá.

De mi, a te híveid, akiknek szabadságunk van az élet fájához s az örök városba menetelre, így sem félünk tőled; mi most is megteljesedett szívvel énekeljük: *Nagyok és csodálatosak a te dolgoid, mindenható Ur Isten; igazságosak és igazak a te utaid, óh szenteknek Királya!* (Jel. 15, 3.) Mi most is örömmel várunk, hívünk: *Jövel Uram Jézus!* (Jel. 22, 20.)

Amen.

LUKÁCSY IMRE.

AZ ÚR KARÁCSONI ÜZENETE

A KÜZDŐ MAGYARSÁGHOZ.

Ésa. 9, 2—7.

Szeretett testvéreim! *Gyermek születik nekünk, fiu adatik nekünk és az uralom az ő vállán leszen és hívják nevét: csodálatosnak, tanácsosnak, erős Istennek örökkévalóság atyjának, békesség fejedelmének.* A profécia betölt, az ígélet valóság lett, az Ige testet öltött és mi láttuk dicsőségét és éltünk kísérője, a lélek folyton meg-megújuló visszhangja lett a betlehemi mezőkön fölzendült angyali ének: *Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és e földön békesség és az emberekhez jóakarát!* Való? Sajnos csak félig. Hiszen harci zajtól hangos a vén föld. Hófehér angyalszárnyak helyett bombavetőket vivő gépmadarak hasítják a levegőt. A béke, mint az üldözött vad, alig lel kis helyet, hogy meghúzhassa magát. A jóakarát mintha ki volna törölve a keresztyénség szótárából; a bosszu, az öldöklés, a halál, a kiméletlen megtorlás, a méltányosságot, az emberiességet, az emberiességnek annyi vér és könny, hősi küzdelem által megnyert értékeit sárba tipró durvaság igéi hangzanak feleletül emberajkokról a karácson világboldogításra hivatott evangéliomára: *Ne féljete, mert imé hirdete nektek nagy örömet . . . mert született nektek ma a Megtartó, ki az Ur Krisztus a Dávid városában.* Az Istennek dicsőség! Mivel? Azzal a tömeg véres emberáldozattal, amely ezerszer nagyobb, mint a pogányság hekatombája Moloch tűzpiros karjai között? Hogyan? Azzal a bosszuéhes, ölnivágyó, zabolátlan lélekkel-e, mely piros vérrel jelzi utját, amerre csak halad? Van-e, lehet-e karácsona ennek a nemzedéknek, mely a vas, a tűz rettenetes ostromát vívja s állja?

Testvéreim! Mi magyarok másként akartunk ünnepelni karácson-t. Az angyal örömhírére a mennyei seregek éne- kébe óhajtottuk beolvasztani hangunkat: *Dicsőség a ma- gasságos mennyekben az Istennek és e földön békesség és az emberekhez jóakarát*; de belesodrótunk az önfent- tartás harczába, létünkért kell vívnunk véres, nagy csatákat. Nem a mi hibánk, ha a betlehemi mezők mennyei fénye helyett reflektorok, fényszórók, kigyult shrapnellek világíta- nak be a szent éjszakába. Nem a mi vétünk, hogy ágyu- dörgés, fegyverropogás és száguldó paripák érczkörmének csattogása válaszol az ég örvendetes üzenetére. Nem a mi bűnünk, hogy a szeretet ünnepén a szeretet megkínözva, meggyalázva, véresen vonaglik. A legszebb családias ün- nepen a családi fészkek földultan állnak; a benne marad- tak aggódva, rettegve, sírva emlékeznek a múltra, néznek a jövőbe, a távollevők pedig lombtalan havas erdőkben, fagyos lövészárkokban, sebesülten kórházban, vagy szo- morú fogságban könybelábbadt szemekkel gondolnak övéikre. Nem, nem a mi vétünk. Évek, évtizedek óta fon- ták elleneink a a húrkot, hogy megfojtsanak. Az ádáz terv visszafelé sült. Nemcsak a Kain-bélyeg ég homlokukon időtlen időkig, de bűnük átka is fejökre száll. A küzködő magyarság pedig fog még vig karácson-t ülni.

Halld csak, harczos népem, az Ur profétájának kará- csoni proféciáját!

*

A nép, mely sötétségben jár vala, lát nagy vilá- gosságot; akik lakoznak a halál árnyékának földében, fény ragyog fel fölöttük. A ránk borult éjszakában új fényességek gyúlnak. Biztató fényű reménycsillagok, hogy most fog valóra válni a legnagyobb magyar látnoki jöven- dőlése: „Magyarország nem volt, hanem lesz.“ Ujra ott áll a magyarság ama világtörténeti hivatása harczterén, melyet az Ur jelölt ki számára a négy folyam és hármás bércz földén: gátat vetni Kelet zavaros, szennyes áradatának, az izzóan gyűlölő Dél romboló kísérleteit megtörni s az erkölcsiben megromlott, de sok szellemi kincscsel bíró Nyugat számára hamisítatlan tisztaságában tündököltetni a

harcai erények mellett az emberiség, a szív- és kedélyműveltség szinaranyát és ország-világ előtt bizonyítani, hogy a magyar faj szívében a szabadságszeretet és királyhűség, legendás hősiesség és előkelően finom gyöngédség páratlan összhangba olvad. És e világtörténeti hivatás köny- és véráztatott harczmezejéről győzőként fog visszatérni, mert ellenségeit vitéli erényeivel, a bizalmatlankodókat önfeláldozó hűségével, e honi föld határain lakó más nyelvű népeket testvéries érzésének fenséges hatalmával fegyverezi le. *A nép, mely sötétségben jár vala, lát nagy világosságot; akik lakoznak a halál árnyékának földében, fény ragyog fel fölöttük.* Sokan lakoznak ott, a nemzet színe virága. Még többen szeretnének ott lenni. Deresfejű öregek, roskatag aggok s a gyermek-íjak lelkén is át-át-suhan a sóhaj: „Hejh, ha én is, én is köztetek lehetnék, szép magyar vitézek, aranyos leventék!“ Nem is oly borzasztó ott, hol a nagy kaszás aratást tart, mert csodaszép világosságok tündökölnek a csatatereken. Mint a Hóreb csipkebokra, lángol s nem hamvad el a lelkesedés és a harcai tűz; mint az eget áthasító tűzkő, fényeskedik a hon-szerelem; mint csillagtalan éjszakában a lángcsóvás üstökös: a dicsőség; mint őszi este pásztortüze: a bajtársi együtt-érzés; ma pedig egy egész nemzet szeretete gyúlt ki a halál árnyékának földében lakozók fölött. Ma mindnyájan ott vagyunk. Kicsinyek az apjokkal, íjak a testvérukkal, vagy szerelmesükkal, hitvesek a férjükkal, öregek a gyermekeikkel. Ott vagyunk mindnyájan, imánkkal, áldásunkkal és karácsoni örömvivő ajándékainkkal. Majd, ha aczélos szívű katonáink e csekélységekben át megérezve a nemzet szíve vérenek lüktetését, könybelábbadt szemmel benéznek a vak éjszakába: a haza határain virrasztók csak úgy látnak fényességet, mint a betlehemi pásztorok a szent éjszakán; mert ködön át, éjen át, nagy messzeségeken át lobog feljükk fényt szórva a halál árnyékának földére honnmaradt szerelmeseik és nemzetük szívének mennyei tüze: a szeretet.

*

Halld csak, viaskodó népem, az Ur profétájának lát-noki jóslatát.

Te Uram megsokasítod e népet. Nem lehet kétségünk igazsága felől. Pedig mennyi boldogságot remélt hajadon kiálthat föl: *Ugy maradtam, mint szedett szőlőág; az én mátkám meghalt!* Ifju hitvesek zokogják: *Elesett az én fejem koronája, jaj most nekem!* Fiaikra büszke anyák néma fájdalma beszél arról: Ők is áldoztak ifju szép életet a haza oltárán! Ma aratást tart a nagy kaszás. Sűrű rendet vág sorainkban. Rózsaarczokat fest hófehérre a mulandóság fagyos keze. „Halnak, halnak, egyre-halnak, színe s lángja a magyarnak.“ És mégis megsokasodik e nép. Mert ezer éves multja mellett romlatlan s fiatal. Kiállja e sulyos vérvesztéséget is rázkódtatás nélkül. Nőink átérzik, hogy „magyar nőnek születni nagy és szép gondolat;“ de magyar fiak anyjává lenni: a legdicsőbb hivatás.

Az a már-már nálunk is térthódító, szemérmetlen francia fölfogás, mely a családokat természetlenségre utalva a gyermekáldás fogyatékoságában, vagy teljes hiányában kereste a boldogulás és kellemes élet föltételeit, összeroppan s helyet ad annak a józan belátásnak, hogy könyvből, gyermekből soha sincs sok a háznál és hogy csak az a nép alhatik békén határai között és csak az a nép tér vissza győzelmesen a népek csatájából, melynek sok-sok harczos leventéje van s melynek asszonyait áthatotta az isteni hivatás, termékenységgel biztosítani a jövőt, magzatokkal gazdagítani az életet. De meg a hős küzdelem befejezése után, melyből a magyar dicsőség ragyogó szépségben lép a nagy világ elé, mely legendákat sző a nagy idők emlékeiből, a magyar vitéség, bátorság tündöklő tényeiből, azok a népek, melyek honunk határain laknak s már-már elidegenedtek tőlünk, megbűvölve a magyarság harczai erényeitől, büszkén fogják vallani: Mi is magyarok vagyunk s azok is akarunk lenni! És az a maroknyi magyar, mely összetaposta a királygyilkosok földjét, összetörte fegyvereit, megalázta büszkeségét, amely Észak óriásával egyenlőtlen harczában egész garmada hírvirágot szerzett, meg fog sokasodni, mert öröm, mert büszkeség magyarnak lenni!

Hallod-e népem? De halld csak a látnoki jövődölést tovább.

Nagy örömet szeresz néki és örvendeznek előtted az aratók örömeivel és vigadoznak, mint mikoron zsákmányt osztanak. Mert terhes igáját és háta vesszejét, az őt nyomorgatónak botját összetöröd. Az öröm mélyebb érzés, mint a bánat. Az öröm éltünk folyója, a bánat csak e folyó időnkint fölvetődő aranyhala. Csak árnyék, mely ráborul az öröme, mint a szomorúrózsa a sirhalomra; csak arra való, hogy szebb legyen tőle. Ködös borongás, melynek multán hangosabb a szív örömteljes üdvözlete a fellegen áttört nap és a sötétség kérgén áthatolt holdsugár felé. „A szellemi, lelki világ szíve, ahol legforróbb tüzei izzanak, a mélységes öröm“ (Faber William). Az egészséges élet alaphangja nem a fájdalom, hanem az öröm hangjából íródik. Azért van, hogy sokszor önmagunkat vádoljuk, hogy kedveseinket nem gyászoljuk igazán. Nem hívjuk, nem várjuk, sőt szégyeljük, mégis oda-oda lopódzik szemünkbe a derű, arcunkra a mosoly. Hiába; az élet hatalmasabb a halálnál, az öröm a bánatnál. Az a köny is fölszárad, melyet most elesett kedveseink miatt sirunk; a seb enyhül, a fájdalom elnémul, a zokszó beleolvad a nemzeti diadal hozsannájába, amikor a terhes iga, az ellenség vesszeje s a nyomorgatónak botja össze lesz törve. Ha majd visszatérnek hőseink babérosan, győzelmesen lengő lobogókkal s fölharsan ajkukon a diadalmas bajnoki dal; ha a rég nem látottak, az ezer és ezer veszélyt kiállottak boldogan omolnak kedveseik karjaiba: akkor örvendeznek előtted az aratók örömeivel és vigadoznak, mint mikor zsákmányt osztanak. Akik hiába várják vissza övéiket, azok se lesznek a közörméből kizárva. Tudjátok-e, hol virul a legillatosabb, legdrágább örömvirág? A szenvedések keresztfája tövében s az áldozatok szentséges oltárain!

Az ara, kinek eltemette boldogságát a létért vívott nagy háború, egész élet gyászát hordva fenkölt, magasztos örömeiket él át, hogy legdrágább javát, élte boldogságát, ifjusága annyi édes álmát s reményét tette le a haza oltárára. A hitves, ha majd a vesztés első kínos

gyötrelmein átmegy s könyzápóra eláll, az üdv minden örömét átéli, hogy bajnok férfit ölelt keblére, hogy kicsi gyermekeinek ereiben az apa vére lüktet s büszke örömmel tanítgatja kicsinyeit a hős apát szeretni, emlékénel átmelegülni, példáján föllelkesülni.

Az anyák pedig, ha majd a szív nagy viharzása szünni fog, fölmagasztosult, könybefürdött örömet és Isten iránt alázatosságban megdicsőült hálát fognak érezni, hogy őket is méltatta Mária sorsára, áldottakká tette az asszonyok között, mert a honszerelem vértanúinak, a mindhalálig menő hűség s kötelességteljesítés hitvallóinak adhattak életet; hogy nem szánandó nyomorékokat, de bajnoki halálra kiválasztott daliákat szültek.

És a harcz nehéz sebesültjei, kik egy-egy kart, lábat hagytak ott, vagy sokáig gyógyuló mély sebet hoztak emlékül, még ők is örvendeznek, az aratók örömeivel vígadoznak, mint mikor zsákmányt osztanak. Gyermekkoromban még a szabadságharcz béna tanui közül sokat láttam, sokkal beszéltem. Nem fáj egynek se, hogy karját, lábát elszakította a golyó. Ragyogó szemmel, ifju tűzzel beszélt mindegyik a hősi csatákról; mosolyogva mondta el, mint történt bénulása; de könybelábadt tekintettel nézett, mikor Világosról, a fegyverletételről volt szó. A mi sebesültjeink is elfeledik a kint, megszokják a félkezet, féllábat, nem csapásnak, áldásnak fogják tekinteni, mely nekik kortársaik tiszteletét, a következő nemzedékek hálás hódolatát biztosítja; de soha nem feledik a dicsőség serlegének édességét, mindig érezni fogják azt a nemes büszkeséget, hogy az ő karjuk ereje mentette meg a hazát; fölbuzog keblükben az öröm afölött, hogy a jövő fejlődés zsilipjeit ők nyitották meg, ők rakták le a szilárd alapot, melyre új évezred épülhet s vérükkel öntözték a talajt, melyből a szép Magyarország dicsősége, boldogsága, örökzöld karácsonfája kihajt, ha a béke aranyos napja széthinti — mint a magvető a magot a földre — áldott sugarait az aranykalásztermő magyar róna, a nek-tárcsepegtető szőlőhegyek, szelid völgyeink, gyopáros ormaink fölött.

Mert a vitézek harczy saruja és a vérbe fertőztetett öltözet még és tűznek eledele lészen. Hallod-e népem az Ur profétájának karácsoni üzenetét?

Meddig tart még a szörnyű emberirtás: ki tudná megmondani! A szívek forronganak, az érzések izzanak, a gyűlölet még lángol, a megoldásra váró kérdések egyre bonyolulnak, folyton friss erők lépnek a küzdőtérré. Mig a helyzet tisztul, a győző erő végleges győzelmet nyer, ahhoz idő kell. És végleges győzelemre szükség van. Lőporos hordó fölött maradni, melynek kanócza ég, tűzfészket hagyni, melyben tüzescsóvák, hamvadó üszkők egy szélrohamra újra kilobbannak, nem volna észszerű; és a sok kiontott vért és a sok anyagi áldozatot, melyet e rettentő háború elnyel, hiábavalóvá tenné. Tartson a hősi küzdelem, ha még több áldozatot követel is, addig, mig szép hazánk számára állandó tartós békét, népünknek a haza földén nyugodt lakozást, a tudománynak, művészetnek zavartalan otthont, az ipari és kereskedelmi tevékenységnek megbízható alapot nem teremtettünk s a haza jövőjét, virulását beláthatatlan időre nem biztosítottuk. Tartson addig, hogy — szövegünk szavaival — a vitézek harczy saruját és véráztatott öltözetét akár a tűzbe is vethessük, fegyvereinket, mint a nagy idők emlékeit, akár múzeumba rakjuk, mert nem kell tartanunk, hogy prédaéhes ellenség ránk törjön, olcsó babérokra vágyó népség meg merje kíséreini lángbaborítani a békés magyarság otthonát. Vessük a tűzbe a vitézek harczy saruját és a véráztatott öltözetet, mely arra a küzdelemre emlékeztet, melyet a haza lakói a politikai küzdőtéren, a nemzetiségi kérdések mezején folytattak a gyanúsítás, a rágalom fegyvereivel, a toronyépítő bábeliek nyelvzavarával; hogy akkor, midőn a jogosság és igazság szent ügye diadalmat nyer, s megvert, letört ellenségeinkkel a béke meg lesz kötve, ne csak külső, hanem belső béke is biztosítsa a megpróbált és áldozatokban nagynak, az önfeláldozásig hűnek, a kitartásban lankadatlanak bizonyult Magyarország föllendülését, nagyarányú gazdasági és szellemi fejlődését. Mi majd akkor ünnepeünk karácsont, a magyar nemzetnek karácsonát.

A világ számára megszületett a proféciában megígért gyermek — a csodálatos, a tanácsos, az erős Isten, az örökkévalóság atyja, a békesség fejedelme, kinek uralma növekszik s békéjének vége nem lesz — a názáreti Jézus személyében. Tudjuk, hogy mást már nem kell várnunk, mert mi elhittük, hogy ő ama Krisztus, az élő Isten Fia; hogy senkiben másban üdvösség nincs és más név nem adatott, amely által kellene megtartatnunk és a vallásos szív áhítatával zengjük a betlehemi mezőkön lélekben az angyali sereg énekét: Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek! A pásztorokkal utrakelünk, a napkeleti bölcsekkkel csillagtól vezetve indulunk fölkeresni őt, tisztességet tenni előtte; vágyunk utána, mint az ezüsthaju Simeon, járunk az ő világosságában, vágyunk nyomdokaiba lépni, megterhelten, megfáradtan karjaiba omlunk, bűntől sújtva keresztjénél keresünk enyhületet s bűnbocsánatot.

Mégis-mégis adventi időket élünk karácsonkor is. Reménységünk gyermeke, még a jövődők méhében, az a szép, az a hatalmas, az a dicső Magyarország, mely fölött nem lesz soha sötét az éjszaka, egy talpalattnyi föld se lesz a halál földje; ahol a magyar megsokasodva, megerősödve örvendez az aratók örömeivel és vigadoz, mintha zsákmányt osztának; ahol a vitézek harci sarujára, véráztatott öltözetére szükség nem lesz, mert béke honol rajta, csend és nyugalom lakozik benne . . .

Majd, ha ez a gyermek az idők méhéből előlép, akkor lesz nekünk teljes a karácsoni örömünk! Nem a mi érdemünk, nem a mi fegyvereink jutalma lesz: *a seregek Urának buzgó szerelme művelendi ezt*; akkor majd a teljes karácsoni öröm átérzésével zengedezzük: *Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek!* Áldott az Ur, aki megáldotta népét, az üdv szarvát fölemelte fölöttünk és kiárasztotta kegyelmét, mint a Hermon harmatát!

Amen.

SMID ISTVÁN.

KARÁCSONÉJ.

Luk. 2, 10. 11.

. . . A harang szól,
Szent karácson napja int.
A jó lélek térdre hullva
Most az Istenhez tekint.

(Kisfaludy K.)

Különösen pedig most, *ezen* a karácson-ünnepen, K. T! mikor a sok szenvedés kezdi megszentelni a szíveket. Borúljunk hát le mi is a könyörülő Isten előtt s várjuk az ő szabadítását. És míg lelkünk csöndben elmereng, oszlik előttünk mult idők homálya s előttünnek Juda zöldelő hegyei.

✱

Az ég nyugati peremére szálló nap föllebbenti kissé a felhőfüggönyt s visszanéz, mintha meg akarna győződni róla, hogy célta ér-e az a mély útban lassan, nehézkesen, fáradtan Betlehem felé haladó emberpár. Egy pillanatra mintha visszamosolyogna rá az üde fűszálakról a myriád esőcsöpp, aztán magára teríti a nap éji takaróját.

A völgynek pásztorai egy darabig még találgatják, hogy kik lehetnek azok az elkésett szegény utasok, kik már aligha kaphatnak helyet, mert napok óta tenger nép érkezett a kis városba a császár népszámlálására, aztán a kőkarámokba nyugvóra tér a nyáj és csöndes, titokzatos éj borúl a tájra.

Az első karácsonéj.

Az égre láthatatlan kezek opálszin fátyolt húznak, melyre a kelő hold ezüst szálakkal csodás alakokat himez. A pásztorok szemét kerüli az álom. Egyszer csak a keleti

égen világító fáklyaként feltűnik egy hulló csillag. Vajjon kié lehet . . . De nem, nem hulló csillag, mert ime, megállt a város fölött. Én erős Istenem, micsoda jelekkel rémítetd a te szenvedő népedet!

A szorongó pásztorokat hirtelen nagy fényesség sugározta körül, mint az Urnak dicsősége s látomás tárul eléjük, mint az Urnak angyala és ők nagy félelemmel megfélemlének, mert vajjon élven kicsoda láthatná az Urat? (2. Móz. 33, 20.) Monda azonban az angyal nekik: *Ne féljete, mert imé, hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme leszen; mert született néktek ma a Megtartó, ki az Ur Krisztus, a Dávid városában.*

Az első hang karácson éjjelén!

A megígért Szabadító eljövételének nagy öröme tehát először a pásztoroknak hirdettetett s csak aztán lett az egész népnek öröme. Ezek a pásztorok pedig nem jelképezhetnek mást, mint a szegénységet. A pásztorok ugyan Izrael körében előkelő foglalkozás vala; még királyok s proféták is hivattak el a nyáj mellől: de ezek a pásztorok bizonyára szegény emberek voltak. Ne hagyjuk ugyanis figyelmen kívül, K. T! az időt és körülményeket, melyek közt világhírűekké lettek ezek a pásztorok. December vége felé járt akkor az idő, mely a szent földön a kemény, hideg záporoknak és múló havazásoknak ideje. Ekkorra a nyáj a hegyekről a völgyekbe szorult. Az ember természeté pedig — sajnos tapasztaljuk — évezredek alatt is alig változott. Akik tehát hideg, nedves téli éjszakán künn a mezőn a nyájak mellett vigyáztak, vagy a maguk kevés juhát őrizték, vagy szolgálói voltak gazdag tulajdonosoknak, kik benn a városban, vendégül érkezett rokonok körében tölték a röpke órákat. Jézus maga is azt mondá, hogy a szegényeknek hirdeti az evangéliomot (Máté 11, 5).

Csak aztán, édes atyámfiai, valahogy meg ne csalattassunk a betű által, azt hívén, hogy tehát Jézus a szegénység társadalmi rétegének reformátora, vagy éppen politikai agitátora volt. Ha *csak* az lett volna, bármily nemes értelemben is, mihamar beteljesedett volna rajta a bölcs Gamáliel eme megjegyzése: *Ha emberektől van e tanács vagy e dolog, semmivé lesz* (Csel. 5, 38.). Hogy azért

tisztán érthessük alapigénket, menjünk vissza a szent korba s magától Jézustól halljuk a szegények evangéliomát.

Amaz első karácson óta egy emberöltő telt el. Jézus választott tanítványaival már bejárta Galileát, hirdetvén az Isten országának evangéliomát s gyógyítván minden betegséget és erőtlenséget. Amikor találkozunk vele, imádságos éj után, a Genezáret tavának partján ül egy hegyoldalon. A kelő nap aransugarai boldogan törnek meg a harmatcseppekben. A távolról kéklő Gileád balsamos szellője hűsen siklik keresztül a széles víztükrön s amint fölfelé hömpölyög a hegyoldalon, narancs és olajerdők illatárjában fürdik meg. A csodásan tiszta víztükrön fehér sirályokként halászcsonakok siklanak tova, melyekről vidám dal töredékei hangzanak fel. Az egész gyönyörű tájra mélyen kék ég borúl. Nem csoda, ha a természeti szépségekben gyönyörködő Jézus gyakorta tartózkodott e helyen. Most is itt találjuk. Körülötte óriás sokaság döbbsent meg, mint bántó ellentét, mintha a szenvedés, bűn és nyomor adott volna itt egymásnak találkozást. Szánandó sokaság! Ám azért, vagy helyesebben: éppen ezért vegyüljünk el e sokaságban, kiket az Idvezítő gyűjtött maga köré, hogy meggyógyuljanak. Nekünk is javunkra válik e nyomorúttakkal való érintkezés; mert egyik bölcs írónk (B. Eötvös) szavai szerint „az élet fájó oldalainak ismerete, a szenvedőkkel való társalgás, a felebaráti szeretet s jótékonyság gyakorlása nélkül nem lehet senki ember, nagy ember legkevésbé;” amihez hozzátehetjük: keresztyén pedig éppen nem. Itt értjük meg, hogy ki az igazán szegény és mégis igazán boldog.

Mintegy bevezetésül jegyezzük meg Pál apostol szavait (1. Tim. 6, 7.): *Semmit sem hoztunk e világra, világos, hogy ki sem vihetünk semmit;* és egy költőnkét:

Amennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk

(Vörösmarty)

és most figyeljünk aztán Jézusra, ki a sokasághoz így kezd beszélni: *Boldogok a lelki szegények: mert övék a mennyeknek országa* (Máté 5, 3.). Nem földi gazdagságról vagy szegénységről van tehát itt szó. Az Isten előtt nem juhái, ökrei és szamarai értékelik az embert, hanem a *lelke*.

És csodálatos, hogy itt is az a boldog, aki szegénynek érzi magát. A laodiceabeli gyülekezet előljárójának ezt mondja ugyanis Jézus János apostol által: *Mivel ezt mondd: Gazdag vagyok és meggazdagodtam és semmire nincs szükségem; és nem tudod, hogy te vagy a nyomorult és a nyavalyás és szegény és vak és mezitelen: . . . légy buzgóságos . . . és térj meg* (Jel. 3, 17. 19.).

Az a boldog, K. T! aki érzi, hogy neki nincs semmije, amit a magáénak mondhatna, mert mindent az Urtól nyert s a kevésért vagy a sokért egyaránt hála tölti el kebelét. Boldogok a lelki szegények, akik sírnak bűneik miatt, mert

Mig könybe vész a szem ságára,
Enyh jön a szív késő bánatára. (Vörösmarty)

Boldogok a szelídek, tiszta szívűek, irgalmasok, tűrők, mert övék a mennyeknek országa s áldás kíséri éltöket,

Mint esti szellő betakarja lágyan
A sebhelyet, mit szánta bősz vihar. (Szász K.)

Ezek azok: a bűnösök, eltiportak, üldözöttek, sötétben tévelygők, kiknek hirdettetett ama karácsoni nagy öröm, mert nekik született a Megtartó, ki a bűnösnek váltságot, a rabnak szabadságot adott és cselekedte, hogy még a vakok szemei is megnyiljanak és tisztán lássanak.

Hát a mi szemeink megnyiltak-é, K. T! ha eddig nem, most, a Megváltó születésének ünnepén? Látjuk-é azokat, amelyek a mi boldogságunkra valók? Látjuk-é, hogy a világnak minden gazdagsága, minden erőssége, az emberi tudásnak minden dicsősége magában csak bolondság, hiábavalóság és a léleknek gyötrelme; ellenben annak, kinek szívében megszületett Jézus, mert bűne megbocsátatott, élete megszenteltetett, hitte megteljesedett, még ha a föld megrendül is lábai alatt és a hegyek fundamentumaikban meginognak s reá a halálnak éje borul: még akkor is békessége van Istennel az Ur Jézus Krisztus által?

Ha érezzük ezt a nagy örömet, az isteni békességet szívünkben, zendüljön a karácsoni ének a szentek gyülekezetében:

Nem érdem ez, csak kegyelem munkája,
 Mondja hát ezt minden keresztyén szája:
 Dicsőség magasságban Istennek!
 Békesség földön az embereknek.

Dics. 57, 6.).

*

De mintha lágy és reszkető volna a mi énekünk,
 K. T! Hiányzik belőle az *ércz*. Valahol messze, hólepte
 tájon szent karácson éjszakáján mintha a föld alól tompán
 hangzanék a mienkből hiányzó ének:

A mennyei magas égben
 Istennek dicsőség légyen,
 Ki szent Fiát küldé értünk,
 Hogy Megváltónk lenne nékünk.

(Dics. 64, 15.).

Tompán, halkán, hogy az ellenség meg ne hallja . . .
 . . . Szent színed előtt leborulva kérünk, halld meg
 künnket, mi erős Istenünk!
 Amen.

TAKÁCS SÁNDOR.

AZ ÍGE TESTTÉ LETT.

— Karácson másodnapján. —

Ján. 1, 9—16.

Boldog örömnap derült ránk,
Vigadjon szívünk, zengjen szánk;
Az egész világ vigadjon,
Istenünknek hálát adjon.

Ettől az énektől, vagy ehez hasonló zsolozsmáktól viszhangzottak tegnap a keresztyén templomok. Mert dicső nap az, amelyre tegnap virradtunk. A világtörténet legnagyobb alakjának születésnapja. Nem *ember* született, de a mindenható Istennek egyszülött Fia. Kinek eljöttét az ó-szövetség profétái annyi lelkesedéssel, oly kitartással és az üldöztetések viharaiiban is oly szent meggyőződéssel készítették elő, kit Izrael népének jámbor férfiai édes reménnyel vártak: imé az eljött, imé az Isten beváltotta ígéretét; az Ige testté lett.

K. T! Képzeletem oda szárnyal a régmúlt időkbe, Kanaánnak megszentelt földjére. Este van. Pásztorok virrasztanak künn a mezőn; csendes mélaságban ülnek egymás mellett; szemeiket félve vetik föl a sötét égre, nehogy le kelljen vetni azokat még sötétebb szívökre. Oh mert egy sokat szenvedett, földig lealázott, agyoncsigázott nép minden fájdalma beborította azokat. De imé az ég fölvilan, lelkük fölvidül, angyal hirdeti: *Né féljeteK . . . nagy örömet hirdeteK tinékteK . . . született nékteK ma a Megtartó. Az Ige testté lett.*

Ott áll az agg Simeon a jerusálemi templomban. Éveinek nehéz sulya sirba vonja, de reménysége föntartja őt; addig halált nem lát, míg meg nem látja az Urnak

Krisztusát. Óh mert a mérték már betölt. Óh mert Izraelnek sorsa roszbabra már nem, csak jobbra válhat. Kell, hogy Isten már könyörüljön azon a nagyon is megbűnhődött népen, hogy rég ígért üdvösségét már a közeli napokban valóra váltsa. Még ma vagy holnap kell, hogy megszülessék az Ur fölkentje, a Messiás. És ime, gyermeket hoznak a templomba, Simeonnak agg lelke megifjodva örömeire fakad, a szent Lélek tüze édes reményét lánggra lobbantja: *Mostan bocsátod el, Uram, a te szolgádat . . . békességben; mert látták az én szemeim a te üdvösségedet.* Az Ige testté lett.

Azután e rég mult időkből visszazárnyal képzeletem a jelen időbbe, az igazi emberbarát hajlékába. Csendesen mélézik, miként a betlehemi pásztorok, el-elgondolkozik a napi eseményeken, miktől szíve annyira elszomorodott. Ott járt a nyomornak tanyáin, itt elhagyott gyermekek sírtak egy falat kenyérért, amott szegény özvegyasszony tördelé kezét gyöngeségében és ismét amott fűtetlen szobájában holtbeteg látta a férfit éhezve-fázva . . . Mindenütt inség, mindenütt könyfakasztó nyomor. Ott járt azután a gazdagok tanyáján, hogy segítséget kérjen a szegényeknek; de ime, emitt fényt pompát talált, dinomdánomot, pazar vidámságot, csak a szegények számára nem talált egy morzsalékot sem; amott a gazdát látta, amint arannyal telt ládjában gyönyörködött, de abból még a maga számára sem vett volna el egy fillért sem, nehogy holnap kisebb halmon kelljen gyönyörködnie. És ismét másutt, mikor belépett, éppen azon tanakodtak, miként fakasszanak egy szerencsétlen család szemében újabb könyveket. Szíve e gondolatnál összeszorult és kételkedve kérdezi: Hát nem lett-e testté az Ige, a szeretet nem született-e meg?

De igen; megszületett. Amaz emberbarát csak az utat tévesztette el. Ő azokhoz ment, akik gazdagok *e föld* kincseiben, pedig csak azokhoz kellett volna mennie, akik gazdagok a *Krisztus Jézusban*. Igen, fennen hirdetjük e mai ünnepen: az Ige testté lett, a szeretet megszületett a Krisztus Jézusban.

Ezt hirdeti az imént fölolvastott (és az erdélyi külön

alapigék szerint e mai napra, karácson másodnapjára rendelt) alapige. Elmélkedjünk fölötte:

Az Ige testté lett a Krisztus Jézusban.

*

Igy olvassuk alapigénkben: *Az volt az igazi világosság, amely eljövén a világra, minden embert megvilágosít.* Jézus, a testté lett Ige éppen abban bizonyult az igazi világosságnak, hogy az embert teljesen megvilágosította. Ez volt az ő célja, ez volt az ő hivatása.

Világosságot gyujtani csak ott kell, ahol előbb sötétség volt.

Sötétség volt a földön; nyomor mindenfelé. Különösen Izrael eget borította be sötét felhő Jézus idejében. Miként egykor Jeremiás az elpusztult templom romjain, úgy siránkozhatott az akkori zsidó, hazája szabadságának romjain: *Miért feledkezel el örökre mirőlünk? Miért hagysz el minket hosszú időre?* (Sir. 5, 20.) A római állam erősen nehezedett e népre; még súlyosabban tulajdon királyainak, Heródes családjának zsarnoki keze. De ime, világosság lett: a sötét ború eloszlott. Nem úgy, amint a zsidók hitték. Sirhatsz zsidó, az a szabadító, akit te vársz, nem jó el sohasem! Isten nem gyűlölhet senkit sem a te kedvedért és el nem pusztíthatja Rómát, mert te gyűlölöd azt. Miként egykor Ninivét, úgy Rómát is az ő szeretete plántálta és azt csak a maga bűnei miatt engedi pusztulásnak. Isten tökéletes Isten, kitől minden származik és ki mindeneknek Ura, mindeneknek szerető, gondoskodó édes Atyja; nála nincsen személyválogatás: a zsidó és a pogány, a gazdag és a szegény, a bibor szülötte és a gunyhó lakója egyaránt kedves előtte, ha őt féli. Isten a tökéletes szeretet, mely minden gyűlöletet és minden haragot kirekeszt. *És az Ige testté lett és lakozék miközöttünk és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét, aki teljes vala kegyelemmel és igazsággal.* Az a szeretet, amely kezdetben megvolt és amely az egész mindenséget létrehozta, megjelent a Krisztus Jézusban. Az ő országában összeforrt a

zsidó és a pogány, a kelet és a nyugat gyermeke, az észak és a dél lakója, a gazdag és a szegény, a bibor és a por szülötte, a szabad és a rabszolga. Az az igazi világosság, amely, mikor világra jött, megvilágosította egészen az embert, az embert emberré tette, az embereket egyaránt Isten fiaivá, egymásnak pedig testvéreivé . . .

Sötétség volt a földön; nyomor mindenfelé. Régen is így volt az. Az élet nehéz terhe alatt nyögnek egész nemzedékek, az alatt sóhajtoznak egyes emberek. Ki ne érezte volna még az élet sujtó kezét? Sokszor roskadozunk nehéz terhe alatt. Így volt ez régen is; és a régiek hiába kerestek szilárd támpontot, amelybe belefogódzhattak volna. Ők olyannak ismerték az Istent, ki az apák vétkeit megbünteti a fiakban harmad-negyediziglen.

De ime, *az Ige testté lett . . . aki teljes vala kegyelemmel.* Isten a tökéletes szeretet, *úgy szerette a világot, hogy az ő egyszülötl Fiát adta.* Az Isten eme szeretetének nagyságát ünnepeljük e mostani ünnepnapokon. Emlékezzünk reá! *Aki az ő tulajdon Fiának nem kedvezett, hanem őt mindnyájunkért odaadta, mimódon ne ajándékozna vele együtt mindent minékünk?* (Róm. 8, 32.) Az élet rögös marad a keresztyén ember számára is, de Istennek szeretete előtte jár és letörli a rögök élet, hogy azok az embert halálra ne sebezhessek. Ugyanaz a szeretet, mely egykor a világot alkotá, fentartja azt és mirőlünk sem feledkezhetik meg. *A világban volt és a világ általa lett, de a világ nem ismerte meg őt.* Istennek szeretete öröktől fogva volt, ámde a pogányok azt semmiképen nem látták; az ő hitük csak irigykedő istenekről tudott; a zsidók pedig csak homályban látták azt; zsoltáraik telvék az Istenbe vetett bizalom gyöngysoraival, ámde a nép fölfogása szerint Isten szeretete korlátozva volt és egyedül Izrael hű fia számára biztosítva.

De *az Ige testté lett . . . aki teljes . . . kegyelemmel.* Jézus Krisztus születése föltétlen záloga Isten korlátlan szeretetének. Ember! Isten téged el nem hagyhat. És ha életed ege még oly sűrű felhővel borított is és ha a nyomorúság, a gond, az aggodalom, a félelem szemeidet könyekbe áztatja is, hogy szinte képtelen volnál azokon

keresztül látni gyenge emberi világossággal: Isten szeretete előtted jár oly erős világossággal, amely keresztül tör azokon. Ime az Ige testté lett; a Krisztus Jézusban megismerhettük Isten végtelen szeretetét. Az az igazi világosság, amely, mikor a világra jött, az embert egészen megvilágosította.

Sűrű sötétség borította a földet. A sötétség hatalma, az ördög, a bűn uralkodott a lelkeken. Mennyi gyűlölet, mennyi önzés, mennyi irigység lakozott abban a kicsinyke szívben! Volt szeretet is, de a gyűlölet túltengett és elfojtotta azt. Volt önzetlen, önfeláldozó, istenes működés is, mely az emberek boldogságát, a szerető Isten dicsőségét kereste; ámde Izrael profétái hiába öntözték vérükkel Isten szőlőkertjének termékeny talaját, a szőlőművesek — a zsidó nép fiai — nem szolgáltatták át Istennek a kellő gyümölcsöket. Volt szerény, megelégedett szív is minden irigység nélkül; ámde azok oly kevesen voltak, hogy szinte lámpással kellett őket keresni.

De ime, *az Ige testté lett . . . aki teljes vala . . . igazsággal.* A Krisztus születésével új világosság jött a világra, nyomában új élet fejlődött, szeplőtlen a bűntől és telve az isteniúság minden erényével. Igaz, a világosságot nem mindenik fogadta el. A zsidó nép zöme megmaradt ősi bűneiben, sőt a szőlőművesek megölték a hozzájuk küldött Istenfiut és kivetették azt. *Az övéi közé jöve és az övéi nem fogadják be őt.* Ámde voltak mégis, akik befogadták. *Valakik pedig befogadják őt, hatalmat ada azoknak, hogy Isten fiaivá legyenek, azoknak, akik az ő nevében hisznek; akik nem vérből, sem a testnek akaratából, sem a férfiunak indulatjából, hanem Istentől születtek.* Számuk nem sok volt, de mégis egy egész társaságot alkottak, kik között a bűn hatalma megtört, kik valóban Isten fiaivá lettek, szeplőtlen, erényekben gazdag élettel. És miként kevés kovász az egész tésztát átjárja, azonképen ez a kezdetben oly kicsiny gyülekezet az egész világot megjavította. Krisztus születése és működése az egész emberiség erkölcsi megújódását eredményezte. Az az igazi világosság, mely mikor a világra jött, az embert egészen megvilágosította, amely az

embert emberré, a teremtés koronájává, nemes istenfiúvá avatta. Születése ünnepén zengjünk a mi Mesterünknek hálauszólószókat hogy mindezt mívelé. Igen; *az Ige testté lett*. Istennek szeretete alászállott a földre, hogy ezt a bűnös emberiséget magához ölelje, hívja, édesgesse, hogy a tökéletes lélekhez méltó tökéletes lelki életet éljen.

*

Az Ige testté lett. De valóban-e?

K. T! János evangélista el volt ugyan telve attól a dicsőségtől, amelyet ő látott; ő ugyan állíthatta azt, hogy a testté lett Ige *lakozék miközöttünk és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét*; ámde, ha mi szétvetjük tekintetünket a mai életre, ha a mai társadalmi viszonyokat, a népek békéjét, a népek boldogságát, az erkölcsi életet nézzük, sehol sem vehetjük észre Istennek alászállott szeretetét, a testté lett Igét. Hol van az a szeretet, amely összeforrasztotta a kelet és a nyugat, az észak és a dél lakóit és ledöntötte a válaszfalat népek és népek között? A népek talán soha oly távol nem álltak egymástól mint ma, amikor úgyszólván az egész világ fegyverfogható férfiai fegyverben állanak, csatog a kard, ropognak a puskák, dörögnek az ágyuk és a vér patakokban folyik. Amikor — e háború előtt — egy ország népei sem tudtak összeforni szívben és lélekben, hanem benne nyelv és vallás, előkelő vagy pór származás, a gazdagság és szegénység, a politikai pártérdekek eldönthetetlen erős válaszfalakat emeltek a polgárok közt és a mammonért örökké tusakodott egymással a munkás és a munkaadó . . . Hol van az a szeretet, amely sebet köt, mikor a gyűlölet és az irigység, az önzés és a nagyravágyás annyi sebet ejt és űzi kaján játékát? Az emberek ma jobbak-e, mint régebben és boldogabbak-e? Amikor az erkölcstelenség sokszor szemérmetlenül jár az utcán és nem erkölcsi értéke, hanem sikerei szerint ítéljük meg az embert; emitt ily módon, amott más módon vet önkezelével véget boldogtalan életének egy-egy kétségbeesett ember. Hol késik Istennek szerető keze, mely megragadja az emberek kezét és őket a tökéletesség felé vi-

szi; amely fölemeli őket az élet nehéz, rögös útján; hol az a bizalom, mely Istenben hinni, remélni, Istentől vezetetni megtanít? Hol a testté lett Ige, a mennyből alászállt isteni szeretet? Kutatjuk, ámde nem találjuk sehol.

És mégis . . . A zsidó nép zöme nem látta akkor sem ezt a mennyei szeretetet, noha volt külön profétája, ki közvetlenül rája utalt. *János bizonyosságot tett órála és kiáltott, mondván: Ez vala, akiről mondám: Aki utánam jő, előttem lett, mert előbb volt nálamnál.* A zsidó nép zöme nem látta az alászállott Igét akkor sem, noha első sorban őhöz szólt és Jerusálemet akarta szárnyai alá gyűjteni, mint a tyúk a csibéket. A szeretetnek az a jellegzetes tulajdonsága, hogy kényszerítő eszközöket nem használ, hanem édesget, vonz, kegyelmével megnyerni igyekszik önkéntes követésre mindenkit. A zsidó nép zöme a nyújtott kegyelmet nem fogadta el és rohant vesztébe, előidézte Jerusálem pusztulását és a maga megsemmisülését.

De voltak, akik a nyújtott kegyelmet megragadták és ime ezek érezték, hogy a testté lett Ige közöttük lakozott és — az evangélista szava szerint — *az ő teljességéből vettek mindnyájan kegyelmet . . . kegyelemért.* Így van ez még ma is. Bár hangos a csatazaj és a ropogó puskáktól s villanó kardoktól sok ezer ember sebesül meg: ám gyöngéd kezek fáradnak ott a csatamezőkön, hogy az ütött sebeket bekötözzék. Az éppen a szeretet második alaptulajdonsága, hogy nem lármáz, nem kérkedik, hanem csendesen munkálkodik. Az Ige testté lett, Istennek örökös szeretete alászállott a földre és megszállotta a lelkeket. Sokkal több ma a szeretet, mint a gyűlölet; az önzetlen önfeláldozás, mint az önzés és irigység; csak míg a gyűlölet és irigység hangos szitkokat szór, lármáz és az önzés sajgó sebeket ver: addig a szeretet és szerény önzetlenség műveit nem is látjuk.

Avagy honnan van az, K. T! hogy a jótékony intézmények, az árvaházak, a kórházak és a legkülönbébb menházak száma évről-évre szaporodik? Ezek a testté lett Ige művei. És csodák csodája: e nemes versenyben részt vesznek azok is, akik a Krisztust nem fogadták be, sőt

akik őt káromolják. Mert *a mennyeknek országa hasonlatos a kovászhoz, amelyet vévén az asszony három mércze lisztbe elegyíte, mignem az egész megkele.* Igen, az Ige testté lett; több ma a szeretet, mint valaha volt és mi a karácsony igazán úgy ünnepelhetjük, mint a szeretet ünnepét.

Több az Istenbe vetett bizalom is, mint hinnők; csak-hogy a kétségbeesés hangosan kiált, az istentagadás még hangosabban: míg az Istenbe vetett bizalom tűr és hallgat. Avagy honnan van az, atyámfiai, hogy Németország és monarchiánk katonái annyi bizalommal mentek harczba a félvilág ellen? Nemde onnan, mert bíznak Istenükben, hogy az igaz ügyet el nem hagyhatja. Sőt mi több, vannak nagyon sokan, kik életüket semmibe se veszik, csak-hogy az emberiség nagyobb kincsei megőriztessenek.

Egy németországi lelkésztestvér meséli a következő esetet. Fiatal katonaorvos volt nála elszállásolva, szegény özvegy asszony egyetlen fia, egyedüli gyámolítója. Csatamezőre szólította a haza. A lelkész azzal bocsátotta el: „Isten hozza épségben vissza körünkbe;“ mire az orvos szinte idegesen válaszolt: „Hagyja azt ki a számításból jó lelkiatyám.“ És mikor a lelkész elcsudálkozott, így válaszolt: „Mikor a köznek ily nagy értékei állnak koczkán, az én életem semmit sem számít, édes anyámat pedig majd csak ellátja, aki nálamnál nagyobb, a jó Isten!“

És ha bemegyünk azokba a házakba, ahol a háború miatt a nélkülözés ütött tanyát, vagy ahol már egy-egy elesett hős fiú, vagy férj halála miatt gyászruhát viselnek, oly csendes megadást találunk, amilyent nem remélhattünk. Én, mint lelkész, gyülekezetemben szerzett tapasztalataim alapján tehetek erről tanúságot. Igen, atyámfiai, az Isten szeretete alászállott és megedzette az embereket; tűrni, szenvedni, küzdeni megtanította őket. Az Ige testté lett. *Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért, mert övék a mennyeknek országa.*

Igy vagyunk a valláserkölcsei étellel is. Mélyebben szántott Jézus, semhogy az általa hintett magot kiirtani lehessen. A szociáldemokrata párt még a háború előtt is kikényszerítette az embereket az egyházból. Ámde mi tör-

tént? Németország egy városkájában a szocialistának csúfolt munkásság elégette vörös zászlóját és a munkásság széles Németországban harczba vonulás előtt tömegesen tért vissza az egyházba, mert — amint egy lelkész előtt az egyik ilyen visszatérő szóval is kifejezte — „Isten nélkül nem tudnék enyéimért harczolni és enyéim nem tudnának értem imádkozni.“ Igen, atyámfiai, az Ige testté lett és lakozott és lakozik miközöttünk és mi láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét.

Ma, amikor a karácsoni harangok ünnepélyes hangja hallatszik, adjunk hálát érte az ég Urának, mennyei Atyánknak, akinek legyen dicsőség, tisztesség és hálaadás most és minden időben.

Amen.

BEYER FÜLÖP.

. . . ÉS EGY KIS GYERMEK ŐRZI AZOKAT.

— Karácsoni. —

Ésa. 11, 6.

Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk? kérdezte a nagy apostol, ki minden apostoltársánál többet tett és többet küzdött Jézusért és evangéliomáért. Ugyanez a kérdés vetődik föl a haldokló nagy fejedelem, *Bethlen Gábor* elméjében is. E fölött elmélkedvén papírt kér és egy háborus, küzdelmes keresztyén élet erős hitvallása gyanánt örökíti meg szilárd meggyőződését: *Senki nincsen bizonyára; bizonyára senki nincsen.*

Háborus, küzdelmes idöket élünk mi is. Fáj az a háboru, mely hazánk határain dül és nemzeti létünk ellen tör. De nem kevésbé fáj keresztyén lelkünknek az a belső háboru is, melyet társadalmi osztályok vívnak egymás ellen, mely — ha ma a külső háboru zajában csendesedett is — hogy elmúlt volna, senki sem meri elhinni. Fáj az a háboru is, mely az előbbivel rokon s napjainkban a családi élet melegsége és bensősége ellen indult meg és folyik keresztyéntelen módon elméletben, gyakorlatban egyaránt.

E külső és belső háboruk szorongásai közt jól esik a mai ünnepen a betlehemi jászolra tekintenünk, hol az ég lehajolt a földhöz s az Isten gyarlóságunk mezében jelent meg. E hittől lelkesítve minden küzdelmünk közt mi is Pál apostollal kérdezzük: *Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?* Meg is felelünk a nagy fejedelem hitével: *Senki nincsen bizonyára; bizonyára senki nincsen!* A hadakozás küzdelme megviselhet, de sem hazánk el nem veszhet, sem a keresztyén társadalom meg nem dőlhet, sem

a családi élet Isten-alkotta köteléke megszüntethető nem lesz, mert *egy kis gyermek örzi azokat.*

Hogy ez a kis gyermek a betlehemi Jézus: ez legyen ünnepi elmélkedésünk imádatos tárgya.

*

Alig van szomorubb látvány e földi életben, mint a családi meghasonlás. Isteni szó alkotta meg a házasságot: *Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek néki segítő társat, hozzá illőt.* A szeretet vezérelte tehát Istent az első pár megalkotásánál. Ugyanez a szeretet talált visszhangra az első ember lelkében is, ki élettársát meglátva, lelkesedése örömeiben így kiált fel: *Ez már csontomból való csont és testemből való test.*

És ha e szeretet kivész a lélekből, ha helyét számítás, vagy önérdek-keresés foglalja el, mi lesz a házasságból? Keserű tapasztalat alapján akaratlanul vallomást tesz erről a pogány Róma, mikor latin nyelvén a házasságot így nevezi: *conjugium, együttes iga.* A szeretet kellemessé varázsolja az együttlétet, az iga azonban gyűlöletessé lesz, melyből mindegyik fél szabadulni kívánczik.

Azonban az együttes igit megunt, a szabadságot visszakívánó házastársakhoz szót emel gyermekük. Annál hathatósabban, mennél kisebb és tehetetlenebb. Öntudatlanul ezt mondja szüleinek: *Vegyétek föl magatokra az én igámat.* Ha már terhes azt önmagatokért viselnetek, viseljétek értem, kire azt mondjátok: csontomból való csont, testemből való test.

Ki lát be a szívek mélyére, ki ismeri a családok szentélyének elfedett titkait? Bizony, csak a mindentudó Isten. Ő tudja, hogy a kicsinyek kedvéért sokszor a legellentétebb természetek alkuszhatnak meg zajtalanul egymással, mint házastársak és szülők. Csaknem betű szerint teljeseedik rajtuk a proféta jóvendőlése: *Lakozik a farkas a bárányal és a párducz a kecskefiúval fekszik . . . és egy kis gyermek örzi azokat.*

Boldog kis gyermek, akinek ilyen hatalom adatott s boldog társadalom, melynek összetartó kötelékei amilyen kedvesek, ép' olyan erősek is! De vajjon honnan nyerték

ezt a nagy erőt? Fájdalommal kell megvallanunk, hogy nem a mai világ keresztyéntelen elméleteiből. Ezekből ugyanis hiányzik a lemondás, az önmehtagadás, a gyöngékért való odaadó munka és áldozatkészség. Mikor minden házastárs a maga érdekeit és élvezeteit keresi, az ilyen ujjmódi házaselet zajában nem szokták meghallani a gyermeksírást; az ártatlan kiseded segélykiáltását elnyomja az önzés rút lármája. Vagy ha meghallanák is a szülők, nem részvét, hanem unottság és türelmetlenség támadna emiatt lelkükben. Szerencsétlen gyermek, kinek első, keserü panaszai sem találnak résztvevő szívre s talán még szerencsétlenebb társadalom, mely ilyen családokból és ilyen gyermekekből fog megalakulni.

Óh, milyen jól esik ezzel szemben azt látnunk, hogy napjainkban is mindenütt igyekeznek a karácsonnt mennél bensőbb családi ünneppé varázsolni. Mintha önként megérezte volna a világ, hogy a családi kötelék ereje, a gyermeknek családösszetartó hatalma a betlehemi jászolból származik. Csakugyan ez a Jézus mondotta először: *Vegyétek föl magatokra az én igámat*. Ezt értik meg, ezt gyakorolják a keresztyén szülők gyermekeikért. Tanulnak Jézus utasítása szerint egymás iránt szelidek és aláztos szívűek lenni és nem is eredmény nélkül, mert idővel nyugodalmat találnak lelküknek. A gyermeknek helyesen irányított nevelése is sok lelki örömmel kárpótolja őket. Eljő az idő, mikor már minden keserűség nélkül megelégedéssel mondják: *Az én igám gyönyörűsége és az én terhem könnyű*. Nem bomladoznak már többé a családi kötelékek, mert *egy kis gyermek* — tulajdon gyermekük kedves tehetetlenségében: a betlehemi kised — *őrzi azokat*.

*

A családi életből indult és fejlődött ki a társadalom. Ennek is a szeretet lesz mindörökké egyedüli szilárd alapja. A különböző társadalmi osztályok megosztják egymás közt a megélhetés követelte nagy munkákat. Más-más téren különböző eszközökkel végzi hivatását mind-egyik osztály, de egy közös célra munkálkodnak s köl-

csönös szeretet, kölcsönös bizalom fűzi össze őket. Tudjuk és érezzük, hogy így kell ennek lennie.

Ha azonban a való életen végig tekintünk, észre kell vennünk az egyes osztályok eltávolodását, a bizalom hiányát s köztük bizonyos irigykedésnek és ellenszenvnek, sőt azt mondhatnám, gyűlölködésnek kifejlődését. Ma, a háboru zajában, a nemzeti létért való küzdelemben enyhülnek az ellentétek, de még sem tagadhatjuk, hogy korunk legégetőbb sebe a társadalmi bajokból ered. Hála Istennek, ezek orvoslására történik a legtöbb erőfeszítés is.

Sajnálattal kell azonban megjegyeznünk, hogy minden igyekezet annál kevesebb sikert ért el, mennél keresztyéntelenebb, mennél modernebb próbál lenni. Szegény és gazdag, munkaadó és munkás, tudományos osztály és nép közt, előljárók és kormányzottak közt a távolság, a bizalmatlanság nagyobb, mint valaha. S akik szakszervezetekben közvetítőkként, fogadatlan ügyvédeként állanak a munkás és munkaadó közé, óh, hányszor találtattak úgy, hogy nem a közérdeknek, hanem önmaguknak voltak szorgalmas ügyvédjeik. Az át nem tekinthető nagy társadalmi gépezetben nem tudja az ember, ki lesz igazán barátja és ki ellensége. *Lakozik a farkas a báránnyal, a párducz a kecskefiuval . . .* de hol van a pásztor, aki megőrizze ezeket?

Talán a társadalmi rend őrzi, a katonaság, a törvény ereje, vagy a fölvilágosodás hatalma lesz képes erre? Róma hatalmas katonaságával meg tudta hódítani a világot és leigázva is tartotta, de önmaga iránt bizalmat, szeretetet kelteni nem tudott; ám e nélkül csendes és békés társadalmi együttműködés lehetetlen. A törvény hatalma pedig csak annyi, amennyire végrehajtható és megtartása ellenőrizhető. Ahány bűnös elkerüli ítéletét, mind megannyi észre nem vett fekélye lesz a társadalmi életnek, ha nincs valami nagyobb őriző hatalom az emberi törvénynél. A tudomány fölvilágosodása magasztosabb hatalom, de jön-e valaha kor, mikor ez minden osztálynak birtoka lesz; s ami még nagyobb baj, sokszor a tudomány művelői legkevesébbé érték meg, vagy félreértik a gyakorlati életet és annak igényeit. A társadalmi szükségleteket pusz-

tán kereseti igényeknek látják; a szegénység örökös és végleges megszüntetésére szőnek terveket, mintha a vagyonnal és móddal gond és meghasonlás soha sem járt volna.

Mennyivel jobban ismerte náluk az életet a betlehemi Jézus, kit pedig a legtiszteletreméltóbb szociálistának szeretnek őkmaguk is nevezni. Amily igaz, ép' oly isteni szóval mond döntő bírálatot az ilyen lehetetlen törekvésekre: *Szegények mindig lesznek veletek!* Társadalmi bajaink orvoslását nem külső intézményekben találja meg, hanem a szívek és lelkek belső megnemesítésében, őszinte testvéri szeretetében. Érezzük is, hogy igaza van. Hiába való minden külső intézmény, míg bent a szívek meg nem nemesednek igazán; de ha bent őszinte szeretet ég, hatalmas lesz ez kipótolni minden kor társadalmi berendezkedésének hiányait, sőt arra is, hogy új alakulásokat teremtsen. A gazdag nemcsak adakozni fog, hanem segítségnyújtásának módjára is vigyáz, hogy ne sértse, ne alázza meg, sőt fölemelje a rászorultat. A munkaadó nemcsak munkát és bért ad munkásának, hanem embertársához illő életkörülményeket szerez neki; s a hivatalnok nem rendeleteket teljesít, hanem segítőtársuk és tanácsadójuk lesz a feleknek. A szegény pedig nyugodtan türi így az élet nehéz keresztjét, ha látja és érzi, hogy minden hatalom, minden felsőség terhet és munkát visel az ő terheinek és munkájának megkönnyítésére.

Ez a betlehemi Jézus szociális tanítása és utasítása, mely a testvéri szeretetre, a lélek megszentelésére van fölépítve. Pál apostol így foglalta ezt szavakba: *Egymás terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét.* Ezt megtartva, bármiképen tagozódnak szét a társadalmi osztályok, nincs mitől félnünk; békén lakozik a farkas a báránnyal és a párducz a kecskefiúval... mert a betlehemi gyermek szeretete, ez a legnagyobb szociális erőtényező őrzi azokat.

*

Ugyancsak ő őriz meg minket akkor is, mikor nem egy ország osztályai állanak szemben egymással, hanem népek és nemzetek vívnak élet-halálharczot.

Mikor az Ur megteremtette az embert a maga képére és hasonlatosságára, azt mondja neki: *Szaporodjatok és sokasodjatok és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá.* Ugy értette ezt az Ur: uralkodjék mindennütt a szellem az anyag fölött, az emberi értelem a természeti erő és tömeg fölött. Hála Istennek, haladtunk is szépen e téren; ura lett az ember száraznak, tengernek, légnak és ezek tüneményeinek. Sajnálatos azonban, hogy mikor ez Isten-rendelte uralmat elérte, egyik nép a másik nép rovására elfeledte, hogy az is ép' olyan hivatást nyert az Urtól az uraságra, mint ő; elfeledte, hogy e világon nem egymás leigázására, hanem közös uralkodásra vannak teremtve az Ur gyermekei.

Míg az egyik megelégszik a maga országának birtoklásával, hiába minden békés szelidsége, ellene tör a másikkal telhetetlen uralkodási vágya és zsarnoksága. Európa népei nem békés szomszédok, hanem a proféta szavai szerint *lakozik benne a farkas a báránnyal és a párducz a kecskefiúval fekszik.* S vajjon meddig maradnak békében és sértetlenül? Bizony csak addig, míg a betlehemi *kis gyermek őrzi azokat.*

Az ő jászol-bölcsője fölött hangzott fel ugyanis az angyali ének: *Békesség a földön és az embereknek jó akarát.* Őutána imádkozik Istenéhez így a világ: *Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben s vallja magát minden ember testvérnek, egy Atya gyermekének.* Az ő evangéliomának boldog uralma alatt volt idő, mikor a nagy apostol elmondhatta: *Nincs zsidó, sem görög; nincs szolga, sem szabad; nincs férfi, sem nő; mert ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban.* Mennél mélyebben hatja át az evangéliom szelleme a népek és nemzetek lelki világát, annál jobban háttérbe szorulnak ott a telhetetlenség, másokéra való bűnös törekvés ösztönei; annál inkább igyekeznek leigázás helyett a szellemi és lelki javak áldásait vinni mindenfelé. Ezekhez pedig béke és csöndes, kitartó munka szükséges.

Keresztyéntelen ösztönök és féktelen szenvedélyek a háboru megteremtői minden időben. Mennél messzebb tért el egy nép lelki világa Jézus evangéliomától, annál inkább

hordja magával a háboru borzalmait. E borzalmak szaporodhatnak, keserőséggel tölthetnek el minket, de végezetül csak annak az időnek kell eljőnie, mikor az Ur így szól a mi Urunkhoz: *Új az én jobbomon, amíg ellenségeidet zsámolyul vetem a te lábaid alá . . . Uralkodjál ellenségeid között!* Ekkor majd örömmel teszünk vallomást a betlehemi kisdetről a proféta szavaival: *Gyermek született nekünk, fiu adatott nekünk és az uralom az ő vállán leszen és hívják nevét . . . békesség fejedelmének!*

*

Tekintsünk a mai napon áhitattal és imádattal a békesség fejedelmére mindannyian, kiket ellenségek környékeznek minden oldalról. Értsük meg, hogy minden ellenségeskedés, akár kívül dül a hon határain, akár belül, csak onnan származik és azért sujt minket, mert a világ nem tért egész lelke mélyéig Jézushoz. Ünnepel, de sokak ünneplése csak múló hangulat, nem belső lelki megszentelődés. Pedig amint igazán Jézushoz tér a család, a társadalom s a népek sok száz milliója, amint igazán egészen Jézusé lesz s Jézus az övék, azonnal megérik a béke boldogságát. Rátéekintve a jászolban nyugvó kisdetre, hitük által megérik isteni ható erejét s az apostollal vetik föl a kérdést: *Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk?* Meg is felelnek *Bethlen Gábor* mély meggyőződésével: *Senki nincsen bizonyára; bizonyára senki nincsen.*

Amen.

DR. TÓTH LAJOS.

VELÜNK AZ ISTEN!

— Ó-év esti. —

Zsolt. 46, 7. 8. *Nemzetek zajognak, országok mozognak . . . A seregek Ura velünk van. Jákób Istene a mi várunk.*

Bucsuzunk egy már-már letűnő esztendőről, testvéreim. Sok szépet és jót vártunk tőle, mikor 365 napja, régi szokás szerint, üdvözöltük egymást, telve reménységgel és nagyratörő békés tervekkel. Most már tudjuk milyen volt: borzasztó, emlékezetes és kegyetlen. Vérrel írták be nevét a világtörténelembe. De tanulságos is, melynek ádáz harci zajából kihallszik a szent zsoltár reményt nyújtó, bátorító zsolozsmája: Erős vár a mi Istenünk!

*

Időről lévén szó, első sorban is a *jelenen* akad meg gondolatunk. Összegyűltünk ime szép számmal itt az Urnak templomában, oly sokan, hogy többen nem is férnénk el e szent falak közt. Ebben az évben általában népesebbek voltak az istentiszteletek, sürvebben látogattátok a templomot, mint máskor; szinte várni lehetett, hogy ma, ezen az utolsó estén, aki csak teheti, fölkeresi az Isten házát.

Hogy mi hozott titeket ide, erre a kérdésre könnyű a felelet: a nehéz szív, mely gondokkal, aggodalmakkal, fájdalmas érzésekkel teljes és keresi az Istent, akinél az erő, a vizsgálat és reménység örök forrása.

Az év küszöbén nem így képzeltük ezt az estét, ugyebár, testvéreim; hanem úgy, hogy örömtől fog harsogni a templom boltíve s hozsannák zúgnak az ég felé a békés, boldog év rózsás utjának szerencsés megfutásáért.

Még az év derekán, agusztus elején sem így gondoltuk a dolgot, azt hívéni, hogy a kiütött harc befereződik a tél beállta előtt s ó-év estén mi már a dicső győzelem után megkötött béke gazdag áldásaiért zengünk hálaéneket a Mindenhatónak.

És ime az óriás háboru még mindig tart. A tél gyilkos hidege meg nem akasztotta, a keresztyénség kedves, szent érzelmekkel bővelkedő, családi szép ünnepe el nem simította, az év utolsó estéje el nem temette. Fiaink még mindig a határon állanak talpig fegyverben. Az írás szavai szerint most is *nemzetek zajognak, országok mozognak. Segíts meg minket, Urunk Istenünk és gyűjts össze minket . . . hogy dicsőítsük a te szent nevedet és dicselkedjünk a te dicséreteddel* (Zsolt. 106, 47.).

Mert most csak sóhajjal kelünk és sóhajjal fekszünk mi itthonn maradottak s mikor öt hónapnak súlyos helyzete, ezer és ezer izgalma, riasztó hirei után erre az utolsó estére jutottunk, akkor is csak sóhaj kél ajkunkon: Óh bár az év végével együtt a borzalmas világháboru is befereződne!

Nem hirdetjük mi a békét mindenáron, tudjuk, hogy édes hazánk igazi létérdekei füződnek a túlfeszített küzdelemhez; de veheti-é rosz néven bárki is tőlünk, ha mint Jézus követői, ha mint emberek, emberies gondolkozással a béke után áhítózunk; ha szeretnők ismét magunk közt látni a mi fiainkat, testvéreinket; az ifjakat, az apákat; a legénységet, a tiszteket; szeretnők, ha a piczi gyermek ismét atyja ölébe ülhetne s csacsogna neki édes, apró semmiségeket az ó-év történetéről; ha az öreg szüle zokogva keblére ölelhetné vitézségi éremmel ékes, derék, hős fiát; ha a hitves a családi tüzhelyhez haza várhatná már ügyes-bajos dolgai után látó „polgár“-férjét.

*

Óh, be nehéz is volt, édes véreim, ez az *elmult* év. Az egyén teljesen háttérbe szorult most, semmit se számított. A nagy országos közérdek lépett előtérbe. Pár év óta puskaporos volt már a levegő, végre kitört a rémséges világháború, melyben *nemzetek zajognak, országok mozognak*.

A nemzet fölkiáltott Jeremiással: *Száraztó szél jő a magas helyekről a pusztába . . . nem szóráshoz, nem tisztításhoz való. Erős szél jő onnan reám . . . azért hát ítéletet mondok ellenük. Imé úgy jő fel, mint a felleg és szekerei olyanok, mint a szélvész, lovai gyorsabbak a saskeselyüknél* (Jer. 4, 11—13.); vagy mint Ezékiel mondja (1, 4.): *Imé forgószél jött északról, nagy felhő egymást érő villámlásokkal, amely körül fényesség vala, közepéből pedig mintha izzó ércz látszott volna ki.*

Óh, mily felségesen szép napok voltak azok, mikor az általános mozgósítás híre megjött. Emlékezzetek csak vissza. A nép, különösen az ifjuság, összegyülekezett a főtereken az egész kettős monarchia minden városában, aztán nemzeti lobogók alatt vigan dalolva vonultak, tünettek, éljeneztek, lelkesültek a király, az igazság, a háboru mellett, hangoztatva Pál apostol szavait: *Az én életem sem drága nékem!* Életünket és vérünket királyunkért, hazánkért! Ezeréves szép magyar hazánkért!

Óh, mi gyönyörű napok voltak azok, mikor pompásan felszerelt, beöltözött diszes csapataink fölvirágozva, kidíszítve, lelkes dalolással vonultak, sűrű rajokban, ki a harczmezőre s zúgott, harsogott a véres csaták tűzkeresztségében megszentelt magyar induló:

Föl, föl vitézek a csatára,
A szent szabadság oltalmára!

És elváltak a hős fiuk tőlünk, el a családtól, szülőföldtől, hivatástól, mentek hetedhét ország ellen, maguk sem tudták hova, mentek oda, ahová a haza kívánta. Aztán jöttek a hírek nagy mérközésekről, rohamokról, győzelemről, dicsőségről sűrű egymásutánban. Most északon, majd keleten, most délen, majd nyugaton, sokszor egyszerre mindenütt megvertük az ellenséget. Félelmetes, rettegett lett a magyar név megint, mint volt hajdanában. Az ellenfél inkább megadta magát, mint hogy küzdelembe merjen szállani a mi bátor, kemény katonáinkkal. *Az Ur az, aki velünk volt, mikor ránk támadtak az emberek. Akkor elevenen nyeltek volna el minket, amint felgerjedt haragjok ellenünk . . . Áldott az Ur, aki nem adott min-*

ket fogaik prédájául! A mi segítségünk az Ur nevében van, aki teremtette az eget és földet (Zsolt. 124.).

Am annyi száz győzelem után még mindig tart a küzdelem, mert sokak a mi ellenségeink, akik szeretnének keresztül gázolni rajtunk. Az ilyen világháborús esztendőben az ember magánérdeke — mint előbb említettem — háttérbe szorult. Az egyes semmi, szemben a nemzet létének óriási kérdésével. Apró terveink és küzdelmeink mind szétfoszlottak. Szenvedtünk itthon is a hazáért, sokan nélkülöztek, rongyoskodtak, éheztek; egyes foglalkozások kereset nélkül maradtak, vállalatok összeroppantak s kivétel nélkül mindenki megérezte az idők nyomását.

Közmivelődési intézmények, egyházak, iskolák mellékesekké váltak a legnagyobb hazafias érdek előtt, melynek mindenki készséggel szegődött a szolgálatába. Mig előbb a bevonult katonákat istápoltuk, nemsokára azok családtagjait segítettük, sebesültek ügyét karoltuk föl s e mellett az „aranyat vasért,“ a „hósapka,“ a „Vörös kereszt,“ a „karácsoni“ mozgalom és a többiek mind visszhangra találtak a nemzetnél, annyira, hogy a negyvennyolczas idők óta soha nem látott hazafias lángbuzgalom ragadta magával ugy a nőket, mint a férfiakat. Ez pedig annál nagyobb csoda, mert az utóbbi években már azt tartottuk, hogy az eféle érzelmek kiveszőben vannak közöttünk. Keserűen csalódtak tehát elleneink hazafiatlanságunkban és csalódtak a hirhedt magyar pártoskodó egyenetlenségben is.

Mert akármennyi nemzet zajongott ellenünk és akármennyi ország mozdult meg, mi hűséges, kitartó és hatalmas szövetségesünkkel elmondhatjuk, hogy *a seregek Ura* mindeddig *velünk* volt, *Jákób Istene* valóban *a mi várunk*. Pedig nemcsak Európából, de a többi földrészekről is, minden oldalról körülvettek a vad dühtől forrongó, ellenséges indulatú népek seregestől s ime, a sokat hangoztatott „tulerő“-vel szemben is megálltuk helyünket.

A tűzpróbát már eddig kiállottuk, el nem pusztítottunk, bizodalommal és némi nemzeti önérzettel is elmondhatjuk tehát, hogy *a seregeknek Ura velünk van, Jákób Istene a mi várunk*.

Ez a hit, ez a meggyőződés nyujtsón reményt a *jövendőre*. Túl vagyunk a nehezén, K. T! az alapokat már leraktuk, a döntő csatákat megvívtuk, bizzatok hát a jövőben, *legyen hitetek Istenben*, amint drága Üdvözítőnk mondja (Márk 11, 22.). Jeremiás próféta által mintha csak a magyar nemzethez szólna ezen a nevezetes évfordulón az Ur: *Viaskodni fognak ugyan ellened, de nem győznek meg téged, mert én veled vagyok . . . hogy megszabadítsalak téged* (Jerem. 1, 19.).

Semmi kétség benne, még sok nehéz dolog vár reánk, míg kibontakozunk az össze-vissza bogozott háborús érdekek gordiusi csomójából. Az áldozat még nem volt elég. Új seregek mennek, új sebesültek jönnek, új sírok emelkednek ott kint és bent egyaránt; de már pirkad a hajnal, már bontakozik sugárküllőivel a béke hatalmas napja, mely a szeretet éltető melegével fogja elárasztani a népeket. És én az ó- meg az új-év eme határmesgyéjén hirdetem néktek, hogy ha *nemzetek zajognak és országok mozognak* is, mégis a jövőnek titkos könyvében azt olvasom a mi sorsunkról, hogy *a seregek Ura velünk van, Jákób Istene a mi várunk*.

K. H! A katonát is lelkesíti a bizalom, a remény, a szent cél, melyért küzd, a tudat, hogy az Isten az igazakat segíti; lelkesítsen ez minket itthonn maradottakat is, akik tudván tudjuk, hogy mi az igazságért, a becsületért, a tisztességért, az erkölcsért szállottunk sikra. Az nem lehet, hogy az igazságos, a szent, a bölcs, a jóságos Isten elhagyjon minket;

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiába onta vért
S keservben annyi hő kebel
Szakadt meg a honért.
Az nem lehet, hogy ész, erő
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jönni fog — és itt az idő, most van az — egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán. Ne csüggedjete. Legyen hitetek Istenben, ezer

éves tisztes multunk biztosítéka annak, hogy a győzedelmes békét mi fogjuk diktálni. *Kérünk azért titeket, atyám-fiai, intsétek . . . bátorítsátok a félelmes szívűeket, gyámolítsátok az erőtleneket* (1. Thess. 5, 14.), hogy bizony nem veti el az Ur az ő népét és el nem hagyja az ő örökségét! (Zsolt. 94, 14.)

A gonoszságnak, az alattomoságnak, a becstelen alávalóságnak buknia kell. Győzni fog minden, ami igaz, szép és jó. Győzni fog Jézus igéje, melyen a poklok kapui sem vehetnek diadalmat. Ha a jövőbe nézek, látom: *imé egy nagy sokaság, amelyet senki meg nem számlálhatott, minden nemzetből és ágazatból és népből és nyelvből; és a királyi szék előtt és a Bárány előtt állnak . . . fehér ruhákba öltözve és az ő kezeikben pálmaágak; és kiáltanak nagy szóval, mondván: Az idvesség a mi Istenünké, aki a királyi székben ül és a Bárányé* (Jel. 7, 9. 10.). Hallom az ádáz hadak után a profétai békeszózatot: *Nem éheznek többé, sem nem szomjuhoznak többé; sem a nap nem tűz rájuk, sem semmi hőség* (Jel. 7, 16.). Az új évben győzni fog a szabadság, a testvériség és ezek győzelmében megtalálja boldogulását az egyén is.

Reménységgel és rendületlen bizodalommal lépjük át ezek szerint az új év küszöbét, amely meghozza küzdelmeink gyümölcsét, valóra váltja reményeinket; mert ha olyan nagyon zajonganak is a nemzetek és olyan nagyon mozognak is az országok, a seregek Ura velünk van, Jákób Istene a mi várunk.

*

Bucsuzunk egy már-már letűnő esztendőről, testvéreim. Sok szépet és jót vártunk tőle, mikor 365 napja, régi szokás szerint, üdvözölgettük egymást, telve reménységgel és nagyratörő békés tervekkel. Most már tudjuk milyen volt: borzasztó, emlékezetes és kegyetlen. Vérrel írták be nevét a világtörténelembe. De tanulságos is, melynek ádáz harci zajából kihallszik a szent zsoltár reményt nyújtó, bátorító zsolozsmája: Erős vár a mi Istenünk!

Amen.

RÉVÉSZ JÁNOS.

A „Vasárnapi Ujság“ november 15-iki száma, mint a háboru kezdete óta minden szám valóságos gyűjteményét adja a pompás képeknek úgy északi, mint déli harcztereinkről, nem különben a németek harczairól. A hadisajtószállásra kiküldött két munkatárs, *Jelfy Gyula* és *Balogh Rudolf* ezuttal is kitűnnek rendkívül szép és érdekes fölvételeikkel a Przemysl előtt folyt harczokról. Szépirodalmi olvasmányok: *Lakatos László* és *Galsworthy* regénye, czikk a török-magyar szimpathiákról, *Sigma* tárczája stb. Egyéb közlemények: a háboru napjai s a rendes heti rovatok. Irodalom és művészet sakkjáték, halálozás stb. — A *Vasárnapi Ujság* előfizetési ára negyedévre **öt korona**, a „Világ-króniká“-val együtt **hat korona**. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.). Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap,“ a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

SZTOJKAI természetes gyógyhatású SAVANYUVIZ,

melyet gyógyhatásánál fogva a leghirnevesebb egyetemi tanárok és főorvosok ajánlanak, kapható minden fűszer-, csemege és ásványvíz-kereskedésben. ○○○○○○ Kizárólagos egyedáruda Nagybánya, Felsőbánya és vidéke részére:

GLAVITZKY KÁROLY fűszer-, csemege- és ásványvíz-kereskedésében, Nagybányán. ○○○○○○○○○○○○○○○○○○

A **Tamássyak**. Egyre nagyobb érdeklődést kelt nemcsak az ifju olvasók, hanem a felnőttek körében is *Sebők* Zsigmond új regénye, a Tamássyak, melynek közlése most folyik a *Jó Pajtás*-ban, lelkes, hazafias hangulatával, érdekes alakjaival és cselekményével. *Sebők* Zsigmond és *Benedek Elek* képes gyermeklapjának legújabb száma különben is teln van érdekes közleményekkel: *Benedek* Elektől pompás verset közöl, *Szivos* Bélától érdekes czikket, *Krudy* Gyulától új regényt, *Fővénnyessy* Sándortól verset, *Nánay* Elzától kis hangulatképet, *Elek* nagyapótól újabb történeteket a bolondos Gyurkától, *Zsiga* bácsitól mulatságos mókát. Czikk és képek a háboruról, a rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki; előfizetési ára egy negyedévre 2 korona 50 fillér, fél évre 5 korona, egész évre 10 korona. Egyes szám ára 20 fillér. Előfizetéseket elfogad és mutatványszámokat küld a *Jó Pajtás* kiadóhivatala Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Az ó-szövetség hadi szelleme különösen a zsoldároknál nyilvánul meg s

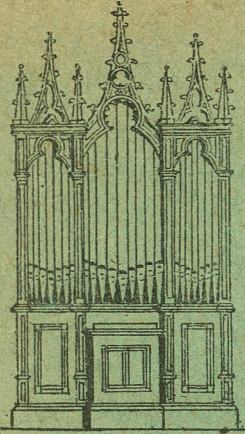
Révész János Köznapi imakönyve

a zsoldárok alapján készült, azért mondják a lelkészek a már is nagy elterjedtségnek örvendő imakönyvről, hogy a mai háborus időkben nélkülözhetetlen. Folyóiratunk előfizetői 5 K kedvezményes áron kapják.

Megrendelhető a szerzőnél.

Czim: Révész János, Nagybánya.

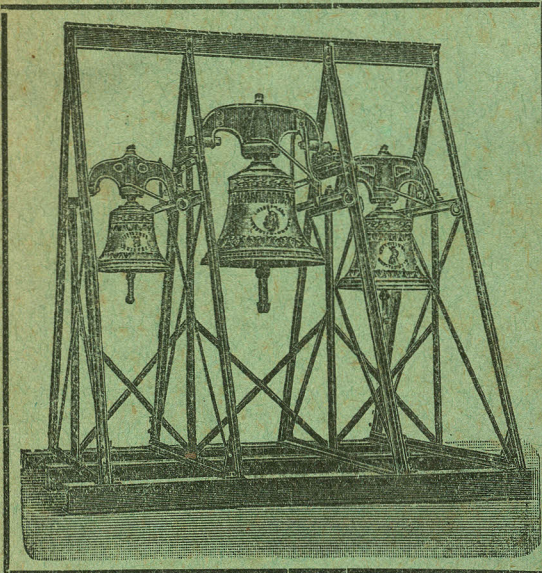

ORGONA- ÉS HARMONIUMGYÁR. **ORSZÁGH SÁNDOR ÉS FIA**
cs. és kir. udv. száll. **RÁKOSPALOTA** (Bpest mellett).
Gözerőhajtás és saját villamos világítással berendezve. — Alapítottát 1861. évben.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy díszoklevéllel“ első díj és „Ferencz József lovagrenddel,“ az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel“ első díj, az 1906. évi kassai kiállításon „díszoklevéllel“ első díj kitüntetve; azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés. Ajánlják kitünő hangú és erős szerkezetű, főleg a legújabb légnyomatú pneumatikai orgonáikat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. — Szolid munka és jutányos árak. — Kisebb orgonák készletben vannak. Eddig 900-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitünő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmoniumok tetszés szerinti rajz- és változat-összeállításal megrendelésre készülnek. Tervezeteket és rajzokat kívánatra küldünk.

AZ IGEHIRDETŐ I—IX. KÖTETE
KAPHATÓ A KIADÓHIVATALBAN; FÜZVE 10 KOR.,
KÖTVE 12 KORONA EGYENKINT.

finomabb harangérczből, tiszta csengő hanggal öntetnek. Repedt harangok újraöntetnek; ezek, valamint az új harangok is, a már meglevőkhöz teljes összhangzatban öntetnek. Minden harang hangja előre határozottatik meg. Különösen figyelmeztetjük szabadalmazott kovácsolt vasból készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronával bíró harangok ezen szerkezetre olcsó árért átalakíttatnak. Kovácsolt vasból készült tűzmentes harangállványokat, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk. Költségvetésekkel s képes árjegyzékkel postafordultával szolgálunk.

Hazánk legrégebb
harangöntője.

Alapítottát 1816-ban.

Tíz évi jótállás.

Előnyös feltételek

engedtetnek.

Seltenhofer
Frigyes Fiai

cs. és m. kir. udv. szállítók

 Sopronban.